Sisekaitseakadeemia
Politsei- ja piirivalvekolledž

Ken Vaher

POLITSEI ERIALA JA PIIRIVALVETEENISTUSE KUTSEALA RAKENDUSKÕRGHARIDUSÕPPE VILISTLASTE RAHULOLU SISEKAITSEAKADEEMIAS OMANDATUD HARIDUSEGA

Lõputöö

Juhendaja: Kätlin Vanari, MA

Tallinn 2012

ANNOTATSIOON

SISEKAITSEAKADEEMIA

Kolledž: Politsei- ja piirivalvekolledž	Kuu ja aasta 05.2012
Töö pealkiri: Politsei eriala ja piirivalveteenistuse kutseala rakenduskõrgharidusõppe vilistlaste rahulolu Sisekaitseakadeemias omandatud haridusega	
Töö autor: Ken Vaher allkiri:	Olen nõus oma lõputöö kättesaadavaks tegemisega elektroonilises keskkonnas
Käesolev lõputöö on kirjutatud teemal politsei eriala ja piirivalveteenistuse kutseala rakenduskõrgharidusõppe vilistlaste rahulolust Sisekaitseakadeemias omandatud haridusega. Lõputöö probleem on püstitatud küsimusena: kuidas 2008.-2009. aastal Sisekaitseakadeemia politsei eriala ja piirivalveteenistuse kutseala rakenduskõrgharidusõppe vilistlaste rahulolu mõjutab nende edasist erialal töötamist? Lõputöö eesmärgiks on välja selgitada 2008.-2009. aastal Sisekaitseakadeemia politsei eriala ja piirivalveteenistuse kutseala vilistlaste rahulolu omandatud haridusega. Probleemi lahendamiseks ja eesmärgi saavutamiseks viis autor vilistlaste seas läbi rahulolu uuringu. Autor kasutas ankeetküsitlust ja individuaalintervjuud. Lõputöö koosneb kahest osast. Esimene ehk teoreetiline osa käsitleb kõrghariduse kvaliteedi olemust, vilistlaste rahulolu ning politsei ja piirivalve hariduse kvaliteedi kindlustamist. Teine peatükk kirjeldab lõputöö empiirilist osa ja selle tulemusi ning toob välja uuringu läbiviimise metoodika. Lõputöö koosneb 54 leheküljest, 2 tabelist ja 8 joonisest. Lõputöö kirjutamisel on kasutatud 48 allikat, millest 7 on võõrkeelsed. Lõputöö on kirjutatud eesti keeles ning võõrkeelne kokkuvõte inglise keeles. Vilistlaste rahulolu uuringu tulemustest saab Sisekaitseakadeemia teadmisi iseenda kohta, mida kasutada eneseanalüüsil, kõrgkoolisisese kvaliteedi kindlustamisel ja õppekavade väljatöötamisel.	
Võtmesõnad: kvaliteet kõrghariduses, õppe kvaliteet, kvaliteedikindlustamine, vilistlaste rahulolu, erialane töö	
Võõrkeelsed võtmesõnad: quality in higher education, quality of learning, quality assurance, alumni satisfaction, professional work	
Säilitamise koht:	
Kaitsmisele lubatud Kolledži direktor: Allkiri:	
Vastab lõputöö nõuetele Juhendaja: Allkiri:	

SISUKORD

SISSEJUHATUS 4

1. KÕRGHARIDUSE KVALITEETI JA VILISTLASTE RAHULOLU MÕJUTAVAD TEGURID 7

1.1. KÕRGHARIDUSE KVALITEET 7

1.2. VILISTLASTE RAHULOLU 12

1.3. POLITSEI JA PIIRIVALVE HARIDUSE KVALITEEDI KINDLUSTAMINE 16

2. VILISTLASTE RAHULOLU UURINGU KIRJELDUS JA ANALÜÜS 19

2.1. UURINGU LÄBIVIIMISE METOODIKA 19

2.2. VALIMI KIRJELDUS 24

2.3. TULEMUSED 26

2.3.1. Rahulolu uuringu tulemused 27

2.3.2. Intervjuu tulemused 33

KOKKUVÕTE 37

SUMMARY 40

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU 42

TABELITE JA JOONISTE LOETELU 46

LISA 1. ANKEETKÜSIMUSTIK 47

LISA 2. INTERVJUU PLAAN 52

LISA 3. RAHULOLU KESKMISED NÄITAJAD 54

SISSEJUHATUS

Kõrgharidus on universaalne haridustase. Arenenud riikides omandab kõrgharidust üle 50 protsendi eagrupist. Kõrgharidusega inimeste osakaalust elanikkonnas sõltub üha rohkem ühiskonna arengu- ja innovatsioonivõime. Kvaliteet määrab eelistused. Kõrgharidussektor toimib järjest enam üleilmse avatud haridusturu ja sellest johtuva konkurentsi tingimustes, hariduse kvaliteedist on saanud keskne konkurentsifaktor. Eesti huvides on pakkuda Euroopa kõrgharidusruumis konkurentsivõimelist kõrgharidust kõigis viljeldavates tegevussuundades, pürgides rahvusvahelisele tipptasemele peamistes tegevussuundades (Eesti kõrgharidusstrateegia...08.11.2006). Ennekõike, et seda tipptaset saavutada, peaks iga kõrgkool ennast analüüsima. Üks olulisematest on vilistlaste rahulolu uuringu läbiviimine, selle tulemuste tõlgendamine ning analüüsimine. Vilistlaste rahulolu uuringu järgi saab hinnata kõrgkooli haridustaseme kvaliteeti, rahulolu õppekvaliteediga, tööturuvajadusi jpm. Analüüsides küsitluste tulemusi, saab teha erinevaid parandusettepanekuid kõrgkoolile, et saavutada rahvusvaheliselt kõrge ja konkurentsivõimeline tase.

Sisekaitseakadeemia (edaspidi SKA) on kõrgkool, mis valmistab ette spetsialiste sisejulgeolekuasutustele. Kuna lõpetajate näol on tegemist avalike teenistujatega Siseministeeriumi, Justiitsministeeriumi ja Rahandusministeeriumi haldusalas, siis on SKA-le väga oluline saada vilistlastelt tagasisidet omandatud haridusele. Seega saadakse teada, kas õppekava kvaliteet vastab tööturu vajadustele või mitte. See omakorda kujundab SKA maine vilistlaste tööandjate seas. Viimased rahulolu uuringud SKA vilistlaste hulgas on läbi viidud aastal 2008 ja 2011. Läbi viidud rahulolu uuringute tulemustest ilmneb hulk vilistlasi, kes ei tööta enam või ei ole asunud tööle õpitud erialaga seotud töökohtadele. SKA-le on vajalik saada tagasisidet vilistlastelt, miks nad ei tööta erialaga seotud töökohtadel ning kas see on seotud omandatud hariduse rahuloluga. Tulemustest johtuvalt näeb SKA, kas on vaja teha omapoolseid muudatusi, et vähendada vilistlaste hulka, kelle praegusel tööl ei ole seotust õpitud erialaga. Vanari ja Karton (2011) toovad oma artiklis välja asjaolu, et vilistlaste töökäiku võib pidada edukaks ja kõrgharidust andnud õppeasutust kvaliteetseks kui lõpetaja on saanud tööd. Seega,

kui vilistlane ei ole leidnud tööd, kas siis kõrgkool ei ole edukas? Selleks on vaja välja selgitada vilistlaste mittetöötamise põhjused. Samuti ei ole SKA arengukavas (2011) püstitatud eesmärki lõpetajate tööhõive osas, kuid SKA õppekavade eesmärgid ja turundusmaterjalid osutuvad eeldusele, et lõpetajad asuvad erialasele tööle.

Eelnevast lähtuvalt on püstitatud uurimisprobleem, mis on sõnastatud küsimusena: kuidas 2008.-2009. aastal SKA politsei eriala ja piirivalveteenistuse kutseala rakenduskõrgharidusõppe lõpetanud vilistlaste rahulolu mõjutab nende edasist erialal töötamist? Lõputöö eesmärk on välja selgitada 2008.-2009. aastal SKA politsei eriala ja piirivalveteenistuse kutseala rakenduskõrgharidusõppe vilistlaste rahulolu omandatud haridusega ning kuidas see mõjutab nende edasist erialal töötamist. Eesmärgi saavutamiseks on autor püstitanud detailsed uurimisülesanded:

1. uurida kõrghariduse kvaliteeti ning vilistlaste rahulolu mõjutavaid tegureid;
2. läbi viia rahuloluküsitlus 2008.-2009. aastal SKA piirivalveteenistuse kutseala rakenduskõrgharidusõppe lõpetanud vilistlaste seas ning analüüsida 2008.-2009. aastal SKA politsei eriala ja piirivalveteenistuse kutseala rakenduskõrgharidusõppe lõpetanud vilistlaste rahuloluküsitluste tulemusi;
3. läbi viia intervjuud vilistlaste seas, kelle praegune töökoht ei ole seotud õpitud erialaga ja analüüsida osalenute seisukohti, mis käsitlevad rahulolu omandatud haridusega ning õpitud erialaga seotud töökohal mittetöötamise põhjuseid;
4. rahuloluküsitluse ja intervjuude analüüsi tulemustest johtuvalt teha järeldusi ja ettepanekuid SKA-le õppekavade ja karjäärinõustamise arendamiseks.

Uurimismeetoditena kasutab autor teoreetiliste allikate analüüsi ning andmete kogumiseks ja uurimisülesannete täitmiseks kvantitatiivse andmekogumismeetodina ankeetküsitlust. Kvalitatiivse andmekogumismeetodina kasutab autor poolstruktureeritud individuaalintervjuusid. Uuringuga kogutud arvandmeid analüüsitakse statistilist andmeanalüüsi kasutades ning avatud küsimuste vastused grupeerib autor sarnasuse alusel.

Lõputöö esimene peatükk käsitleb kõrghariduse üldist olemust ning kõrghariduse kvaliteedi mõistet. Samuti käsitletakse vilistlaste rahulolu aspekte ning politsei ja piirivalve hariduse kvaliteedi kindlustamist. Teine peatükk kirjeldab lõputöö empiirilist osa ja selle tulemusi ning toob välja uuringu läbiviimise metoodika. Samuti on välja toodud rahulolu uuringu ja

intervjuude tulemused. Analüüsi tulemuste põhjal esitab lõputöö autor SKA-le järeldused ja ettepanekud edasiseks tegevuseks.

Käesoleva lõputöö aktuaalsus seisneb väärtuses, mis lisab panuse varasemalt läbi viidud rahulolu uuringutele ning on oluline SKA jätkuvale arengule. Lõputöös uuritakse varasemalt läbi viidud rahulolu uuringutes ilmnenud probleeme, mis käsitlevad omandatud haridusega rahulolematust tegevaid põhjuseid ning omandatud haridusega mitte seotud töökohtadel töötamist.

Rahulolu uuring annab SKA-le ülevaate õppekavade kvaliteedist ning nende vastavusest tööturule. Samuti saab SKA teadmisi iseenda kohta, mida kasutada eneseanalüüsil, kõrgkoolisisese kvaliteedi kindlustamisel ja õppekavade väljatöötamisel. Tulemusi saab kasutada edaspidist õpet puudutavate otsuste tegemiseks ja tulevaste ning praeguste üliõpilaste rahulolu suurendamiseks. Uurimistulemusi saab kasutada ka tagasisideküsitluste korraldamise täiustamiseks.

Lõputöö tulemusi saavad kasutada ka teised kõrgkoolid kõrgkoolisisese kvaliteedikindlustamise süsteemi väljatöötamisel ja arendamisel, eesmärgiga parendada ning tagada õppe kvaliteet.

Kui seda valdkonda ei uuritaks ega otsitaks lahendusi, siis kõrgkoolil puuduks teadmised, kus suunas ja kuidas oma kvaliteeti parandada.

Lõputöö autor tänab kõiki, kes aitasid kaasa lõputöö valmimisele. Erilised tänud kuuluvad intervjuudes osalenud SKA vilistlastele, kes jagasid oma arusaamu rahulolust õpitud haridusega, erialasel tööl mittetöötamise põhjustest ja praegusel tööl õpitu kasutamisest.

1. KÕRGHARIDUSE KVALITEETI JA VILISTLASTE RAHULOLU MÕJUTAVAD TEGURID

Esimeses peatükis antakse ülevaade kõrghariduse olemusele, kõrghariduse kvaliteedi mõistele ning kvaliteedi kindlustamisele, tagamisele ja selle hindamisele. Samuti antakse ülevaade kõrghariduse kvaliteedi mõjust vilistlaste rahulolule, vilistlaste tagasiside vajalikkusest ning politsei ja piirivalve hariduse kvaliteedi kindlustamisest.

1.1. Kõrghariduse kvaliteet

Kõrghariduses on kogu maailmas viimastel aastakümnetel toimunud olulised muutused – kõrgharidusest on saanud massiharidus, toimub süvenev rahvusvahelistumine, jõuliselt on kõrgharidusmaastikule sisenenud erakõrgharidus, haridusdebattide keskseks küsimuseks on saanud kvaliteedi kindlustamine. Kogu maailmas on selgelt märgatav arengusuund eliithariduselt massiharidusele (Pukk 2010:15). Massilise kõrgharidusega kaasneb ka täiendusõppe muutmine elukestvaks õppeks. Valmisolek õppida suurendab tööjõu suutlikkust tulla toime suurte tehnoloogiliste muudatuste tingimustes (Altmäe 2005:21). Massihariduse tingimustes on aina olulisemaks muutunud tähelepanu pööramine õppekeskkonnale, õpingute kvaliteedile ning paindlikkusele. Euroopa ühtse majandusruumi, sotsiaalse sidususe ja tolerantsuse arendamiseks on vajalik ka ühine kõrgharidusturg ehk ühtsed standardid ja regulatsioonid (Kruuse, Ranne, Kirna, Sits, Mälzer, Päll ja Pärenson 2008:36).

Tänapäeva arusaamad tulevikuühiskonnast ning kõrghariduse rollist ja ülesannetest 21. sajandil on koondatud 1998. aastal Pariisis toimunud UNESCO kõrghariduskonverentsi deklaratsioonidesse (Altmäe 2005:23). Deklaratsiooni kohaselt on 21. sajandi olulisemaks probleemiks elukvaliteedi tõstmine majanduse arengu ja keskkonnakaitse küsimuste lahendamise kaudu. Võrdsete võimaluste tagamisega on kõrghariduse areng maailmas kavandatud perspektiivis massihariduseks. Selleks nähakse ette võimalikult mitmekesiseid õppimisvõimalusi ja kvaliteedi tagamist ning uut tüüpi kõrgkoolide avamist (Higher…1998; Altmäe 2005:23).

Kümmekond aastat tagasi toimus Eesti kõrgharidussüsteemi radikaalne ümberkorraldus. Nüüd tehakse taas suuri muudatusi vastavalt Bologna protsessile, mida rakendatakse Eestis tervikuna (Eesti kõrghariduse…2004:9).
Soov luua kõrgharidusmaastikku, kus üliõpilastel oleks võimalik omandada kvaliteetset kõrgharidust kõikjal Euroopas, allkirjastati aastal 1999 Itaalias 29 haridusministri poolt Bologna deklaratsioon. Sellest sai alguse ajaloo suurim kõrghariduse tänapäevastamise reform, mis on kogunud enda alla juba 46 riiki (Lukas 2008:3).

Deklaratsiooni kandvaks ideeks on soov, et nii üliõpilased, lõpetajad kui ka õppejõud saaks vabalt ringi liikuda kõrgkoolide ja riikide vahel vastavalt oma soovile, luua raamistik, mille alusel hinnata erinevatest koolidest saadud diplomeid ja kraade, tagada õiglane ligipääs kvaliteetsele kõrgharidusele ning ühtlustada kogu Euroopas pakutava kõrghariduse tase (Kruuse jt 2008:8-9). Bologna protsessi seostatakse eelkõige üleminekuga 3+2 süsteemile, kuid selle algatuse üheks tulemuseks on ka suurem tähelepanu kõrghariduse kvaliteedile (Tina 2008:13).

Haridusministrite 2003. aasta kohtumisel jõuti tõdemuseni, et Bologna protsessist peab saama Euroopa ühtse kõrgharidusruumi keskpunkt – euroopaliku kõrghariduse tunnusjoont tuleb näha just kvaliteedis. Seega lepiti kokku kvaliteedipõhimõtted. Eesmärgiks on luua Euroopas tegutsevatest kõrgkoolidest kogu maailma üliõpilaste ja tööandjate silmis hinnatud ja atraktiivne kvaliteedikultuur (Heidmets 2008:29-30). Samal kohtumisel andsid ministrid Kõrghariduse Kvaliteedikindlustamise Euroopa Assotsiatsioonile (ENQA – *European Association for Quality Assurance in Higher Education*) mandaadi kujundada koostöös mitmete kõrgharidusinstitutsioonide ühendustega välja Euroopa kõrghariduse kvaliteedi kindlustamise üldised põhimõtted ja protseduurid (Pukk 2010:18).

Eesmärgist muuta Euroopa maailma kõige dünaamilisema ja konkurentsivõimelisema teadmistepõhise majandusega kohaks kujundati Lissabonis aastal 2000 ühtne Euroopa tegevusplaan – Lissaboni strateegia. Nii Euroopa kui Eesti tasemel on mõistetud, et läbi hariduse ning teadus- ja arendustöö on ainus võimalus säilitada riigi-regiooni majanduslik konkurentsivõime. Kõrgharidus omab selles kontekstis erilist rolli, kuna kõrghariduse muutumisega massihariduseks kaasnev teadmiste ja oskuste lai levik loob laia kõrgelt kvalifitseeritud töötajate baasi. Lissaboni strateegias nähakse, et lokaalsed kõrgharidust pakkuvad institutsioonid oleks orienteeritud pigem kohalikule tööturule vajamineva haritud tööjõu tootmisele (Kruuse jt 2008:14, 15).

Kui Bologna protsessi mõjusid on märgata üliõpilase igapäevaelule vahetult, siis Lissaboni strateegia mõjub pigem pikemaajaliselt ning kaudsemalt. Lissaboni strateegia mõjutab pigem kõrgkoolide tasandit läbi üldiste õppekavade suunitluse (Kruuse jt 2008:15).

Samuti on Eesti võtnud põhimõtte liikuda teadmistepõhise ühiskonna poole. Eesti kõrghariduse strateegia peab toetama teadmistepõhise ühiskonna ülesehitamist, kus kõrgelt kvalifitseeritud tööjõud muudab riigi konkurentsivõimeliseks kogu maailmas (Eesti kõrghariduse…2004:3).

Eesti kõrghariduses pööratakse järjest enam tähelepanu sellele, kuidas huvigrupid hindavad kõrgharidust andvate õppeasutuste kvaliteeti. Kvaliteedi määrab eelistused. Kõrghariduse pakkumine toimub järjest enam üleilmse avatud haridusturu ja sellest johtuva konkurentsi tingimustes, hariduse kvaliteedist on saanud keskne konkurentsifaktor. Eesti huvides on pakkuda Euroopa kõrgharidusruumis konkurentsivõimelist kõrgharidust kõigis viljeldavates tegevussuundades, pürgides rahvusvahelisele tipptasemele peamistes tegevussuundades (Eesti kõrgharidusstrateegia…08.11.2006).

Kvaliteet on väga mitmetahuline mõiste, ühtset ja kõiki rahuldavat definitsiooni on raske välja pakkuda, sest kvaliteedi mõiste sõltub eelkõige kontekstist (Pukk 2010:22). Erinevatel huvipooltel on kõrghariduse kvaliteedist erinev arusaam. Samuti kõrghariduse kvaliteet on mitmetahuline ja relatiivne, mille kohta üldkehtivat definitsiooni ei ole (Solmann ja Ilves 2008:47). Kõrghariduses kvaliteedi arendamiseks, on esmalt vaja avada kvaliteedi mõiste ja siduda see haridusega (Altmäe 2005:27). Harvey ja Green on oma artiklis „*Assessment & Evaluation in Higher Education*“ (1993) välja toonud viis enim levinumat käsitlust kõrghariduse kvaliteedis (Solmann ja Ilves 2008:48):

1. Kvaliteet kui erakordsus, kõrge tase. See on traditsiooniline akadeemiline lähenemine kvaliteedile, mis on seotud erakordsuse ideega ning tavaliselt saavutatakse see läbi erakordselt kõrgete akadeemiliste standardite.
2. Kvaliteet kui vigade puudumine või kooskõlalisus. Sellise lähenemise korral määratakse detailsed nõuded, mis tuleb täpselt täita ning mille täitmisel või ületamisel loetakse ülikool kvaliteetseks.
3. Kvaliteet kui vastavus eesmärgile. Selle lähenemise puhul on võimalik eristada erinevaid eesmärke: kvaliteeti kui vastavust kliendi ootustele või kvaliteeti kui vastavust organisatsiooni ootustele.

4. Kvaliteet kui väärtus raha eest. Kvaliteeti hinnatakse investeeringult või kulult saadud tulude terminites. Üliõpilased hakkavad järjest enam hindama oma investeeringut kõrgharidusse väärtus raha eest terminites.
5. Kvaliteet kui muutus. Kvaliteeti nähakse kui muutuse protsessi, mis ülikoolis saadava õpikogemuse kaudu lisab üliõpilasele väärtust.

Käsitledes kvaliteeti kõrgkooli tasandil ehk kõrghariduse kvaliteeti, tuleb arvestada hariduse kaht komponenti: hariduse sisu ehk õpetatava vastavust õppekava eesmärgile ning õppekorraldust, mis loob soodsaimad tingimused õppijale hariduse sisu edasiandmiseks ja omandamiseks (Altmäe 2005:39). Kõrghariduse kvaliteedi all mõeldakse nii püstitatud eesmärkide asjakohasust, kõrget ja väljapaistvat taset, rahaga mõõdetavat väärtust, aga ka pidevat tööd eneseparanduseks (Harvey 2006:3; Heidmets 2008:29). Kvaliteet kõrghariduses on iga asja efektiivsuse kirjeldus, mille eesmärgiks on hoolsa üliõpilase suurim kasu pakutavast haridusest ja ka lõpetamiseks vajalike nõudmiste täitmine (Eesti kõrghariduse…2004:22). Kvaliteetne kõrgharidus on selline, millega on rahul lõpetaja ja mis annab need teadmised, mis tunduvad vajalikud selle õppekava koostajale, õpetajale ja ühiskonnale laiemalt (Kruuse jt 2008:21).

Kõrghariduse kvaliteet sõltub paljudest asjaoludest, mis koostoimena loovad vajalikud tingimused kvaliteedi tagamiseks. Kvaliteedi tagamine kõrghariduses sõltub suurel määral valitsuse hariduspoliitikast (Altmäe 2005:71,132).

Tagada kõrghariduse konkurentsivõimeline kvaliteet on üheks Eesti kõrgharidusstrateegia eesmärgiks. Kõrgharidusstrateegia järgi on kvaliteedist saanud valikuid määrav tegur. Kõrghariduse pakkumine toimub järjest enam ülemaailmse haridusturu ja sellest tuleneva konkurentsi tingimustes, hariduse kvaliteedist on saanud keskne konkurentsifaktor. Kvaliteedi osas seab kõrgharidusstrateegia eesmärgiks kujundada välja kvaliteedikindlustuse süsteem, mis sisaldab ühelt poolt õppeasutuse sisest kvaliteedikindlustust ning teisalt riigipoolset kvaliteedinõuete kehtestamist ja kvaliteedijärelvalvet (Eesti kõrgharidusstrateegia…08.11.2006).

Hoolitsus kvaliteedi eest tähendab seega hoolitsust iseenda eest, selle eest, et olla olemas. Kvaliteet on ennekõike vajalik kõrgkoolile endale (Roots 2004:13). Kvaliteedi kindlustamise protseduuride juurutamisel tuleb hoolikalt jälgida, et saavutatakse ka reaalselt kogetavad muutused, vältides üksnes bürokraatlikku asjaajamist ning ajaraiskamist õpetamise ja uurimistööde arvelt (Biggs 2003:17). Kvaliteeti saab kindlustada mitmel erineval tasandil. Kõige

lihtsam on kindlustada õppejõudude ja õpetamise kvaliteeti. Samal ajal tuleb hoolitseda selle eest, et tudengid oleks parimad ehk et neil on motivatsioon ja võimalus õppida. Üks olulisemaid osi kvaliteedikindlustamisest on õppekava ja selle arendamine. Õppekava peab olema läbimõeldud ning andma õppijale edasiõppimiseks vajalikud teadmised, või väljundi siirdumiseks tööturule (Kruuse jt 2008:22).

Kvaliteediteemaga hakati tegelema Eesti kõrghariduses süsteemsel ja institutsionaliseerutud kujul 1990. aastate keskel. Vabariigi valitsus asutas juunis 1995 kõrghariduse hindamise nõukogu (edaspidi KHN), Eesti kõrgkoolide õppekavade regulaarne kvaliteedihindamine algas aastal 1997, samal aastal asutati ka Eesti kõrghariduse akrediteerimiskeskus (Heidmets 2008:30). Kõrghariduspoliitilist vastutust kõrghariduse kvaliteedi eest kannab Haridus- ja Teadusministeerium.

Riiklikul tasemel kõrghariduse kvaliteedi tagamise vahendiks on akrediteerimine. Ülikooliseaduse (12.01.1995) paragrahvi 2 punkt 3 järgi akrediteerimine on välishindamine, mille käigus hinnatakse ülikooli juhtimise, töökorralduse, õppe- ja teadustegevuse ning õppe- ja uurimiskeskkonna vastavust õigusaktidele, ülikooli eesmärkidele ja arengukavale.

Riik loob seaduste kaudu kvaliteedi tagamise õiguslikud alused ja tegutsemisruumi Vabariigi Valitsusele, Haridus-ja Teadusministeeriumile, kogu kooliharidussüsteemile ning õppurile. Seaduste ja muude õigusaktide olemasolu suunab kõrgkoole tegutsema kvaliteedi tagamise nimel (Altmäe 2005:117). Paljuski poliitilise surve tulemusena on hakatud üha enam pöörama tähelepanu Eesti kõrghariduse kvaliteedile – on loodud välise kvaliteedikontrolli süsteem, õppeasutustelt nõutakse sisemise kvaliteedikindlustamise väljaarendamist (Pukk 2010:9).

Samuti tuleb kõrghariduse kvaliteeti hinnata. Alates 2009. aastast viib kõrgharidustasemel kvaliteedi hindamist läbi sõltumatu Eesti Kõrghariduse Kvaliteediagentuur (edaspidi EKKA). EKKA on Sihtasutus Archimedes struktuuriüksus, mis jätkab aastatel 1997-2008 tegutsenud Eesti kõrghariduse akrediteerimiskeskuse ja kõrghariduse hindamise nõukogu tööd (Õppekavagruppide…2010). EKKA ülesandeks on korraldada ja viia läbi õppeasutuste akrediteerimist ja õppekavagruppide kvaliteedi hindamist. Õppekavagruppide kvaliteedi hindamise käigus hinnatakse õppekavagruppi kuuluvate õppekavade ja nende alusel toimuva õppe vastavust õigusaktidele ja riigisisestele ning rahvusvahelistele standarditele, sealhulgas vastava teoreetilise ja praktilise õppe taset, õppejõudude ja teadustöötajate kvalifikatsiooni,

samuti ressursside piisavust õppe läbiviimiseks. Välishindamise tulemusena annab Vabariigi Valitsus õppeasutusele kas tähtajatu või tähtajalise (üheks kuni kolmeks aastaks) õiguse vastavas õppekavagrupis õpet läbi viia (Eesti kõrgharidussüsteemi...2011).

Vastavalt ülikooli-, rakenduskõrgkooli- ja erakooliseadusele rakendus Eestis alates 1. jaanuarist 2010 uus kõrghariduse kvaliteedi kindlustamise riiklik süsteem. Kõrgharidustaseme õppe läbiviimise õiguse saamiseks tuleb Haridus- ja Teadusministeeriumile esitada taotlus koos õppe kvaliteeti, ressursse ja jätkusuutlikkust kirjeldavate andmetega. Positiivse tulemuse korral kinnitatakse õppe läbiviimise õigus vabariigi valitsuse määrusega kõrgharidusstandardi lisas. Sõltumatu akrediteerimisagentuuri poolt viiakse läbi välishindamine, mille käigus hinnatakse kõrgkooli juhtimise, töökorralduse ning õppe- ja teadustegevuse ning õppe- ja uurimiskeskkonna vastavust õigusaktidele, kõrgkooli eesmärkidele ja arengukavale. Samuti õppekavagrupi kvaliteedi hindamise käigus hinnatakse õppekavade ning nende alusel toimuva õppe ja õppealase arendustegevuse vastavust õigusaktidele, riigisisestele ja rahvusvahelistele standarditele ja arengusuundadele eesmärgiga anda soovitusi õppe kvaliteedi parandamiseks (Arengutest…2010).

1.2. Vilistlaste rahulolu

Bologna protsess, mis on mõjutanud Eesti kõrghariduse arenguid viimasel aastakümnel, seab oluliseks õppekavaarenduse eesmärgiks kõrgkooli lõpetanute hakkamasaamise tööturul ning elukestva õppe. Nende tagamiseks vajavad kõrgkoolid pidevalt tagasisidet teadus-, arendus- ja õppetöö kvaliteedi, sealhulgas praktikavõimaluste ja -vajaduste kohta nendelt, keda nad õpetavad. Omandatud hariduse konkurentsivõimet tööturul väljendavad õpingutele antud rahuloluhinnangud (Eamets, Krillo ja Themas 2011:10). Vilistlaste rahulolu all mõistetakse ootuste ja tegeliku kogemuse võrdluse tulemust hariduse omandamise ajal või selle järgselt. Rahulolu või rahulolematus on reaktsioon teenuse tegelikule kvaliteedile, mis on mõjutatud eelnevatest ootustest kvaliteedi suhtes (Übius 2007:52). Rahulolu on sageli seotud enesearendamise ja täiendkoolitamise võimaluste olemasoluga.

Hea haridus võimaldab ametialaselt edeneda ja suurendab töörahulolu. Ebaedukus tööturul võib põhjustada rahulolematust omandatud haridusega. Tööturu seisukohalt on tähtsaimateks indikaatoriteks rahulolu omandatud hariduse konkurentsivõime ja õppejõudude erialase

kompetentsuse ning õppekorraldusega (Eamets jt 2011:10). Samuti hariduse rahulolu suurendamiseks peavad üliõpilased õppimise alustamiseks nägema, et pingutusest on kasu, et õppimises osalemine on tõesti väärtuslik ja ülesannete täitmine võimaldab suure tõenäosusega õppimise väärtust tegelikkuses kogeda (Biggs & Tang 2007:49).

Kõrgkool nagu iga teinegi organisatsioon vajab oluliste sihtrühmade hinnangut oma tegevuste ja üldise toimimise tulemuslikkusele (Tagasiside seosed...18.03.2012). Kvaliteetjuhtimise põhimõtete levikuga kõrgkoolidesse on kõrgkoolid ise järjest enam huvitatud sellest, mida sihtrühmad neist arvavad (Ewell 2005:24). Asjakohase tagasiside saamine nendelt sihtrühmadelt, kelle heaks kõrgkool töötab, on osa kõrgkooli kvaliteedikindlustamisest ja hästi toimiva tervikliku juhtimissüsteemi eeldus, sest varustab kooli juhtkonda regulaarselt mõõdetava infoga. Samuti võimaldab see langetada asjakohaseid otsuseid nii õppe-, teadus- ja arendustöö kui ka kooli tugiprotsesside kvaliteedi parandamiseks ning hõlmab üliõpilasi, õppejõude, vilistlasi ja tööandjaid (Tagasiside seosed...18.03.2012). Vilistlased on üheks kõrghariduse huvigrupiks, kes oskab anda hinnangut kõrgkooli õppe kvaliteedile. Vilistlaste hinnangu olulisus kõrghariduse kvaliteedi üle otsustamisel on erinev lähtuvalt ühiskondlikest ootustest. On täheldatud, et vilistlaste käekäik on ühiskonna jaoks oluline, kui töötute osakaal ühiskonnas on suur (Vanari ja Karton 2011:111). Kõrge üldine tööpuudus esitab täiendava väljakutse noorte võimalustele leida tööd. Tööturule lülitumise mehhanismide mõistmine aitab kaasa sellele, et teadvustatakse sõlmkohti, mille kaudu on võimalik noorte tööteele kaasa aidata. Samas on need mehhanismid erialati erinevad. Vilistlased on parimad tagasiside andjad konkreetsele õppekavale tööturu perspektiivist. Ühiselt kõrghariduse kvaliteedi tõstmisel on kõrgkoolide ja vilistlaste suhete olulised. Oluline on pidev elav suhe oma lõpetanutega. Teiste kogemus siin ei aita - igal erialal on omad väiksed erinevused, mida tuleks õppekavade ülesehituses arvestada. Samuti ei ole ükski õppekava kunagi lõpuni välja arendatud - majanduslik areng toob sellele järjest uusi väljakutseid (Nõuanded…17.03.2012).

Üliõpilaste õppe tulemuste ootused on palju ebamäärasemad, kui tööandjatel ja neil, kel on kõrgharidus olemas. Põhjendamatud on üliõpilaste hinnangud haridussüsteemi sellele osale, mille on nad läbinud, ning ettepanekud selle muutmiseks. Samas selgub nende hinnangutest, mida nad ootavad haridussüsteemilt, sealhulgas rakenduskõrgharidussüsteemilt (Altmäe 2005:66).

Arendustegevuse üheks sisendiks on olemasolevate puuduste avastamise, kõrvaldamise ja edasise vältimise vajadus, et tagada haridusteenuse nõuetekohane kvaliteet. See omakorda nõuab kõrgkooli tegevuse piisavat ja efektiivset tagasisidestamist. Kõrgkooli olemasolu mõte ehk üldine eesmärk on kirjas kõrgkooli missioonis. Kuna iga organisatsioon peab eksisteerimiseks olema vajalik teatud sihtrühmadele ühiskonnas, siis missioon väljendab kokkuvõtlikult huvitatud sihtrühmade vajadusi ja nõudeid. Edukaks tegevuseks ja arenguks on vaja teada nende oluliste sihtrühmade arvamust ja hinnanguid, kelle ootuste ja vajaduste täitmiseks organisatsioon tegutseb. Nii on kõrgkoolil olemas kindel toetuspunkt oma tegevuseesmärkide seadmisel ja täpsustamisel, plaanide koostamisel ja elluviimisel (Tagasiside olulisus...18.03.2012).

Kõrghariduse õppekavade eesmärgid ja lõpetajalt oodatavad teadmised, oskused ja hoiakud on saavutatud, kui vilistlane tööturul rakendunud, valmis jätkama õpinguid tasemehariduses või elukestvas õppes (Kõrgharidusstandard…18.12.2008) ning hindab positiivselt eelnenud läbitud õpinguid. Nimetatud aspektide kohta info kogumine on vilistlaste rahulolu uuringu üks funktsioon, mille täitmine võimaldab anda kõrgkooli juhtimiseks vajalikku sisendit. Vilistlaste töö- ja hariduskäigu ning rahulolu uurimine võimaldab anda täiendavaid sisendeid õppekava arendusse, üliõpilaste karjäärinõustamisse ning õppetöö korraldusse (Vanari ja Karton 2011:113).

Mõiste - „vilistlaste rahulolu“ defineerimiseks on vaja kõigepealt määratleda mõiste - „vilistlane“. Vilistlaseks peetakse mingi õppeasutuse (nt kõrgkooli) lõpetanut. Seega kooli lõpuks peab üliõpilasel õppekava olema täies mahus täidetud. Kõrghariduse üldiste õiguslike aluste järgi on sõnastatud tingimused õppekava täidetuse kohta. Õppekava on täies mahus täidetud, kui üliõpilane on sooritanud positiivsele tulemusele õppekavas ettenähtud kohustuslikud eksamid, arvestused ja praktika ning kaitsnud lõputöö või magistritöö või sooritanud lõpueksami, kogudes õppekavas ettenähtud hulgal ainepunkte (Sisekaitseakadeemia õpekorralduse eeskiri…14.02.2012; Ülikooliseadus…12.01.1995; Kõrgharidusstandard…18.12.2008). Kui viimased tingimused on täidetud, on tegemist kõrgkooli lõpetanuga – vilistlasega. Erinevates koolides käsitletakse õpilasi ja vilistlasi kui kliente. Rahulolev klient ostab koolis pakutavaid teenuseid. Lisaks vilistlastele ja õppuritele on hariduses kliendid ka õpilaste vanemad, tööandjad, valitsus, terve ühiskond (Sallis 2002:3). Seega klientide huvid võivad olla vastuolulised. Selleks, et huvid saaksid rahuldatud, peab õppeasutuse juhtkond teadma kõikide klientide huvisid.

Tudengile on oluline, et kõrgharidus aitaks end tööjõuturul kehtestada. Kahjuks kaasneb kõrghariduse omandamisega tudengite kehv majanduslik olukord, mistõttu kõrgkooli lõpetamine päädib tavaliselt võlakoormaga. Kõrghariduse üks esmasemaid eesmärke on tagada üliõpilasele töökoht ja ühiskonnale töökäsi (Kruuse jt 2008:34). Kõrghariduse rolli nähakse reeglina riigi süsteemi jaoks vajaliku tööjõu ettevalmistamises, mille tulemuseks on kõrghariduse devalveerumine, kõrgemaks kutsehariduseks muutmine. Seega on praeguses, inimkonna vallutanud ideoloogias segatud ära põhjus ja tagajärg, eesmärk ja abinõu. Tegelikuks eesmärgiks on inimese olemuslik areng ja üheks oluliseks abinõuks on õppimine ning töötamine mingis ühiskonnaelu valdkonnas. Kui aga eesmärgiks on muutunud mingil erialal töötamisel mingi palganumber ja selle saamise abinõuks on vajaliku diplomi omandamine ainepunkte kogudes, on eesmärk ja abinõu segi aetud ning olemusliku arenguga võib hüvasti jätta (Kaevats, Kuurme ja Sookruus 2011:76-77). Ajaga muutuvad arusaamad sellest, mida kõrgharidus inimesele ja ühiskonnale pakkuma peab. Traditsiooniliselt on kõrgkoolid olnud akadeemilise õppe ja teadustöö keskused. Kuni 20. sajandini oli kõrgharidus kättesaadav põhiliselt vaid kõrgemale klassile. Tugeva keskklassi teke muutis kõrghariduse laiemalt kättesaadavamaks, mistõttu on suurenenud üliõpilaskond. Ning mida rohkem töökäsi õpib kõrgkoolides, seda suurem on kolmanda astme hariduse seotus tööturuga (Kruuse jt 2008:34-35).

Kvaliteet tagab rahulolu. Rahulolu viib heade töötulemusteni, mis tagab kvaliteedi. Kvaliteet ja rahulolu on omavahel tihedalt läbipõimunud valdkonnad. Vilistlaste rahulolu tagamiseks hariduses peab õppeprotsess tervikuna olema suunatud õppeasutuse missiooni täitmisele ning personal peab pidevalt õppeprotsessi täiustama (Übius 2007:17, 42).

Tervikliku kvaliteedijuhtimise eesmärk on klientide vajaduste rahuldamine. See on saavutatav pideva püüdluse läbi rahuldada klientide vajadusi. Vajaduste välja selgitamiseks on erinevaid võimalusi: fookusgrupid, küsimustikud, rahuloluuuringud, otsene suhtlemine klientidega jt. Oluline on järjepidevalt koguda informatsiooni ja tagasisidet klientidelt (Sallis 2002:44). Kõrgkooli kvaliteet ja vilistlase rahulolu on omavahel tihedalt seotud. Et tagada kliendi rahulolu, on vaja teada tema vajadusi ja ootusi ning võtta neid arvesse (Übius 2007:18).

Vähem tähtsam pole ka see, mida vilistlased üldse kõrgharidusest arvavad. On levinud ootus, et kõrgharidusega kaasnevad suuremad valikuvõimalused ning vähenevad tööturult väljatõrjumise riskid (Oras, Siilak ja Unt 2010; Vanari ja Karton 2011:113). Eesti kõrgkoolide 2009. aasta vilistlaste uuringus (Eamets jt 2011) on välja toodud, et 2007. ja 2010. aasta vilistlasuuringu

tulemuste võrdlus viitab, et viimastel aastatel on sisseastumisel teadlikkus õppekava eesmärkidest tõusnud ning see, mida õpetatakse, vastab enamiku tudengite ootustele. Samas on ohu märgiks see, et iga viies lõpetanu ei teadnud õpinguid alustades oma õppekava eesmärke ning iga neljanda lõpetanu puhul ei vastanud õpe tema ootustele. Eriti terav on see probleem bakalaureusetaseme lõpetanute seas. Uurimuses osalenud vilistlased tõdesid, et nendel on kõrgharidusega inimestena kergem majanduslanguse ajal toime tulla kui teistel, kellel kõrgharidust pole. Kõrgkooliõpinguid alustades valitakse eriala eelkõige lähtudes valdkonna või eriala huvipakkuvusest, oma tugevaid külgi hinnates ja tulevastele eneseteostusvõimalustele tuginedes. Positiivne on, et enamik lõpetanutest peab õpingute käigus omandatud teadmisi ja oskusi oluliseks ning kasutab neid oma töös.

Kõrgkoolilõpetajate arvamusega arvestamine ei saa olla ühekordne protsess. Kindlasti peaks iga kõrgkool rahulolu uuringutega jätkama, et tekiks järjepidevus ning võrdlusvõimalus (Eamets jt 2011:74).

1.3. Politsei ja piirivalve hariduse kvaliteedi kindlustamine

Sisekaitseakadeemia on siseministeeriumi haldusala kõrgkool, mis valmistab kutse-, kõrg- ja magistrihariduse tasemel ette spetsialiste laiale ringile sisejulgeolekuasutustele. Lõpetanud asuvad tööle Siseministeeriumi, Justiitsministeeriumi ja Rahandusministeeriumi haldusalas ning mujal avalikus teenistuses. Pärast kõrghariduse omandamist on akadeemia lõpetanutel võimalik edasi õppida magistriõppes (Sisekaitseakadeemia tutvustus…28.02.2012).

Sisekaitseakadeemia põhimääruse § 2 järgselt on akadeemia eesmärk sisejulgeolekualase õppe-, teadus- ja arendustegevuse ning ausate ja pädevate riigiametnike koolituse kaudu suurendada turvalisust ning luua tingimused ühiskonna stabiilseks arenguks kogu Eestis (Sisekaitseakadeemia põhimäärus…14.02.2010).

Akadeemia tegevuskavale ja kolledžite, instituudi, keskuste ning teiste struktuuriüksuste iga-aastastele tööplaanidele on aluseks arengukava. Arengukavast lähtutakse iga-aastaste tegevuskava prioriteetide seadmisel, eelarve ja tööplaanide koostamisel, akadeemia õppurite vastuvõtuarvude määratlemisel, muus planeerimistegevuses ning igapäevases töös. Kavajärgne sihipärane arendustegevus kindlustab akadeemia erialade tööandjate, õppurite, töötajate ning

ühiskonna ootuste täitmise õppe-, teadus- ja arendustegevuses ning kvaliteedikindlustamises, tagades akadeemiale kindla koha Eesti siseturvalisuse ja haridusmaastikul ka tulevikus (Sisekaitseakadeemia arengukava…28.02.2012).

Sisekaitseakadeemia koosseisu kuulub neli erinevat kolledžit: finantskolledž, justiitskolledž, päästekolledž ja politsei- ja piirivalvekolledž. Politsei ja piirivalvekolledži tegevuse eesmärk on pädevate politseiametnike koolitamine kutsehariduse ja rakenduskõrghariduse tasemel, magistriõppes ning politseiametnike, Politsei- ja Piirivalveameti ja prefektuuride teiste teenistujate ning sisejulgeoleku ametkondade teenistuskoerte koerajuhtide täienduskoolituse korraldamine (Politsei- ja piirivalvekolledži põhimäärus…20.10.2010).

Õppetegevuse kvaliteedi kindlustamine on akadeemia igapäevase toimimise lahutamatu osa ja prioriteetne arengusuund. Õppetegevuse kvaliteedi kindlustamisel lähtutakse akadeemia missioonist kaasa aidata turvalise elu kindlustamisele Eestis ausate ja asjatundlike sisejulgeoleku ning regionaalhalduse spetsialistide koolitamisega ja visioonist olla kaasaegne sisejulgeoleku valdkondade kompetentsikeskus. Õppetegevuse kvaliteedi kindlustamise süsteem on osa akadeemia kvaliteedijuhtimissüsteemist. Õppetegevuse kvaliteedi kindlustamise eesmärgiks on akadeemia lõpetajate ühiskondlikele vajadustele vastavuse parandamine õppetegevuse kvaliteedi arendamise kaudu. Õppetegevuse kvaliteedi hindamise eesmärgiks on saada tagasisidet huvigruppidelt ja nende andmete põhjal algatada muudatusi õppetegevuse kvaliteedi kindlustamiseks. Selleks kaasatakse üliõpilasi, vilistlasi, õppejõudusid, tööandjate esindajaid ja teisi huvigruppe (näiteks elanikkond, õiguskaitseorganid jne) (Õppetegevuse kvaliteedi käsiraamat…2009).

Viimased vilistlaste rahulolu uuringud SKA-s viidi läbi 2008. ja 2011. Aastal. SKA piirivalve-, politsei- ja päästekolledži vilistlaste rahulolu kõrghariduse tulemuslikkusega ja seda mõjutavaid tegureid uuris halduskolledži üliõpilane Anne Reimo enda lõputöös (Reimo 2008). Teise rahulolu uuringu viis läbi halduskolledži üliõpilane Merike Schults, kes uuris enda lõputöös SKA haldus-, finants- ja justiitskolledži vilistlaste rahulolu õppe kvaliteediga (Schults 2008). Mõlemate lõputööde valim oli 1996. – 2007. aasta SKA vilistlased. Kokkuvõtvalt võib öelda, et mõlemad autorid teevad ettepaneku iga aasta jooksvalt hinnata kaks aastat tagasi lõpetanud vilistlasi. Kaks aastat on piisav aeg, et vilistlased oleksid leidnud kindla töö, kus õppekava mõju jõuaks avalduda.

Anne Reimo (2008) uuringu tulemusel selgusid mitmesugused rahulolematust põhjustanud tegurid, millele SKA-s tuleks rahulolu tõstmisel tähelepanu pöörata. Vastajate arvates rahulolematust põhjustanud suurimad puudused olid:

- ilma valikaineteta ja spetsialiseerumisvõimaluseta õppekavad;
- madala kompetentsusega õppejõud;
- vähene erialase teooria käsitlemine enne praktikat;
- erialaste võõrkeelte õpetamise madal tase.

Kuna uuring hõlmas vilistlasi SKA alguse aastatest kuni 2007. aastani, siis sai autor välja selgitada, milliste õpiväljundite ja hariduse tulemuslikkust mõjutanud teguritega oli vilistlaste rahulolu aastate jooksul tõusnud. Aastate lõikes olid vilistlased rahulolevamaks muutunud õppematerjalide ja –kirjanduse kättesaadavusega, SKA põhiväärtuste hindamise ja riigiametnikuks olemise väärtustamisega, infotehnoloogiliste vahendite kasutamisega õppetöös, praktiliste oskuste saamisega ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendite kasutamise oskuse saamisega. Seega oli uuringust näha, et SKA on tegelenud nende valdkondadega. Vilistlaste rahulolu keskmine hinnang õppekavale ja õpingutele SKA-s oli 3,5 ehk täpselt hinnangute "pigem hea" ja "hea" vahepeal (Reimo 2008:45-46).

Analüüsides vilistlaste rahulolu olulisust kõrgkooli õppekava ja õppekorralduse arendamisel käsitlevaid teoreetilisi ja regulatiivseid seisukohti (Rutiku jt 2009, Rutiku 2006, Kõrgharidusstandard, Erinevate...2010) järeldub, et elukestvat õpet pakkuvas rakenduskõrgkoolis peab õppekava arendamine olema pidev protsess, loomaks võimalusi üliõpilastel tööturul hakkama saada. Vilistlaste rahulolu uuringu küsitluse läbiviimine annab kõrgkoolile ülevaate lõpetanute rahulolust kooli kohta kui ka hakkama saamist pärast kooli lõpetamist tööturul. Vilistlaste rahulolu uuringute tulemusi analüüsides saab teha ettepanekuid õppekorralduse parandamiseks. Tulemuste tõlgendamisel tuleb arvestada selle haridussüsteemiga, milles üliõpilane õppis. Kokkuvõtvalt väidab autor, et vilistlaste rahulolu on tähtis kõrgkooli püsima jäämiseks.

2. VILISTLASTE RAHULOLU UURINGU KIRJELDUS JA ANALÜÜS

Käesolev peatükk annab ülevaate uuringu läbiviimise metoodikast ning empiiriliste andmete kogumise protsessist. Esimeses alapeatükis käsitles autor vilistlaste kohta andmete kogumist ning e-ankeedi ja intervjuude ettevalmistamist. Teine alapeatükk kirjeldab vilistlaste valimit. Kolmas alapeatükk kirjeldab tulemusi ning viimane alapeatükk on järeldused.

2.1. Uuringu läbiviimise metoodika

Uuringu läbiviimise metoodika kavandamisel lähtutakse seisukohtadest (Eamets jt 2011), mille kohaselt vilistlaste rahulolu all mõistetakse ootuste ja tegeliku kogemuse võrdluse tulemust hariduse omandamise järgselt ning ebaedukus tööturul võib põhjustada rahulolematust omandatud haridusega.

Empiiriline osas selgitab autor 2008. – 2009. aastal SKA politsei ja piirivalveteenistuse rakenduskõrgharidusõppe vilistlaste rahulolu õpitud haridusega.

Käesoleva lõputöö eesmärgi saavutamiseks on kasutatud kahte andmekogumismeetodit. Kvantitatiivse andmekogumismeetodina kasutatakse ankeetküsitlust ning kvalitatiivse andmekogumismeetodina poolstruktureeritud individuaalintervjuusid.

Küsitlusuurimuse eelisteks on see, et selle abil saab koguda suure andmestiku: uurimusega võib haarata palju inimesi ja esitada neile rohkelt küsimusi. Hoolikalt koostatud ankeedi puhul saab andmeid kiiresti talletada ja arvuti abil analüüsida. Samuti on ajakava ja kulutusi võimalik ette planeerida (Hirsjärv, Remes & Sajavaara 2005:182). Vilistlaste rahulolu uuringu aluseks olev küsimustik on välja töötatud Rakenduskõrgkoolide Rektorite Nõukogu poolt projekti „Kvaliteedisüsteemide arendamine rakenduskõrgkoolides“ raames (Projekti...04.02.2012).

Rakenduskõrgkoolide Rektorite Nõukogu poolt koostatud ankeetküsimustiku täiustati SKA-s 2008. ja 2010. aastal.

Küsimustik koosneb kolmest osast (Lisa 1) - vilistlaste töökäigu uuring, hinnang omandatud haridusele ja lisainformatsioon. Üldandmete alla kuulusid vilistlaste sugu, lõpetamise aasta, lõpetatud eriala, õppevorm, praegune töökoht ja ametikoht. Vilistlaste rahuloluküsimustik tugineb teoreetilistele seisukohtadele – edasine tööelu, edasiõppimine ja rahulolu omandatud haridusega. Ankeedi esimeses osas küsiti andmeid vilistlaste töökäigu kohta. Küsimustiku teises osas paluti vilistlastel anda rahulolu hinnang omandatud haridusele. Rahulolu omandatud haridusega hinnatakse küsimustikus politsei ja piirivalve õppekava õpiväljundite alusel moodustatud kategooriate põhjal (Lisa 1). Hinnangute mõõtmiseks kasutati viiepallilist Likert'i tüüpi skaalat, kus 5 – väga rahul, 4 – rahul, 3 - pigem rahul, 2 - pigem ei ole rahul, 1 - üldse ei ole rahul. Kolmandas osas uuriti vilistlastelt lisainformatsiooni nende edasistest õpingutest ja ettepanekuid vilistlaste täiendkoolituste läbiviimise kohta ning vilistlastele suunatud tegevuste kohta. Küsimustiku igas osas oli nii suletud küsimusi vastusevariantidega kui ka avatud küsimusi, kuhu vastajad said kirja panna oma arvamused ja kommentaarid.

Kvantitatiivse andmekogumismeetodi jaoks andmete kogumine toimus kolmes etapis: esimene ehk ettevalmistav etapp, teine ehk küsitluste läbiviimise etapp ja kolmas ehk küsimustiku vastuste analüüsimise ning tõlgendamise etapp (vt joonis 1).

Ettevalmistavas etapis kogus autor andmeid vilistlastega kontakteerumiseks. Uurimuse sihtgrupp on 2008. – 2009. aastal SKA politsei ja piirivalveteenistuse rakenduskõrghariduseõppe päeva- ja kaugõppe vilistlased. Valim kujunes SKA andmebaasis olemasolevate ja autori otsitud vilistlaste kontaktandmete põhjal. SKA andmebaasis olemasolevad vilistlaste andmed edastas autorile kolledži vilistlaste andmebaasi eest vastutav töötaja. Vilistlaste, kes ei tööta enam Politsei- ja Piirivalveametis, otsis autor kontakte interneti otsingumootorist Google.

Küsitluste läbiviimise etapis saatis autor 2010. aastal (kursusetöö raames) Lime Survey keskkonda sisestatud e-ankeet küsimustiku 101 politsei rakenduskõrgharidusõppe vilistlase e-posti aadressile, jättes aega vastamiseks kaks nädalat. Aasta 2011 lõpus saatis autor Lime Survey keskkonda sisestatud e-ankeet küsimustiku 22-le piirivalveteenistuse rakenduskõrgharidusõppe vilistlase e-posti aadressile, jättes samuti vastamiseks aega kaks nädalat.

Andmete kogumise kolmandas etapis toimus saadud andmete tõlgendamine ja analüüsimine. Autor uurib, kas rahulolematus või rahulolu omandatud haridusega on seotud erialasel töökohal töötamisega või mittetöötamisega? Teada saamaks, kuidas vilistlaste rahulolu SKA-s omandatud haridusega mõjutab nende edasist erialal töötamist, on vaja kõigepealt välja selgitada õpitud erialaga seotud töökohtadel töötavate ja mittetöötavate vilistlaste rahulolu omandatud haridusega. Seejärel tuleb neid rahulolu tulemusi omavahel võrrelda. Sellest johtuvalt saab teha järeldusi, kas ja kuidas mõjutab SKA-st õpitud haridusega rahulolu edasist erialal töötamist. Autor tõi välja uuringu tulemused nii kõigi vastanud vilistlaste kui ka erinevate lõpetatud erialade lõikes. Samuti on võrreldud õpitud erialaga seotud töökohtadel töötavate ja mittetöötavate vilistlaste rahulolu SKA-s omandatud haridusega. Küsitlusele saadud vastuseid analüüsiti sõltuvalt küsimuse tüübist. Suletud küsimuste analüüsimiseks kasutati statistilist andmeanalüüsi, arvutati välja vilistlaste vastuste keskmised näitajad ning võrreldi neid omavahel. E-ankeedi küsimustele vastanud vilistlased täitsid üldiselt ära kõik suletud küsimused. Siiski esines neid, kes jätsid mõnele suletud küsimustele vastamata.

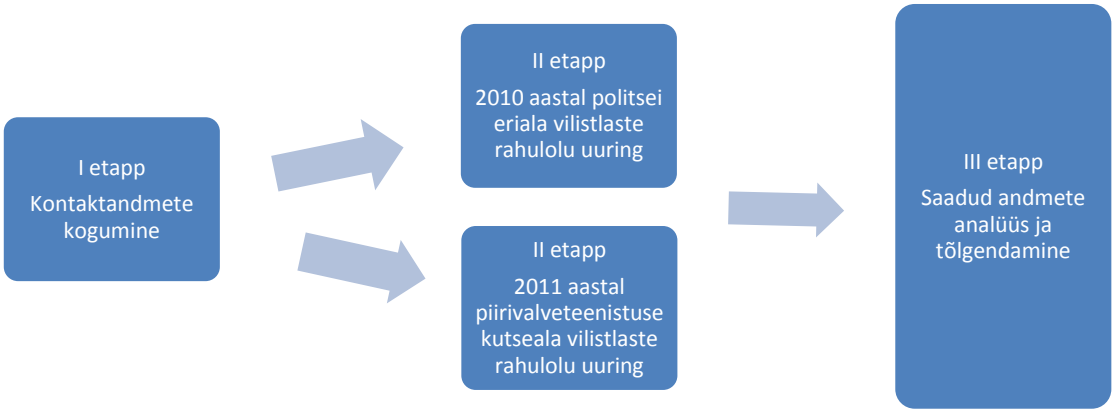

Joonis 1. Kvantitatiivse andmekogumismeetodi kolm etappi

Kasutatud andmekogumismeetodi puuduseks on politsei eriala vilistlaste vastamata jäänud küsimustike suur hulk. Võib oletada, et inimesed on väsinud küsimustike täitmisest kuna neid on väga palju. Seega oli kadu vastajate üldkogumist suur. Samuti ei ole võimalik kontrollida, kui tõsiselt vastajad uurimusse suhtuvad: kas nad vastavad hoolikalt ja ausalt. Pole selge, kui õnnestunuks vastaja esitatud vastuse variante peab. Küsimuste valesti mõistmist on raske hinnata. Puuduseks oli raskus kindlaks teha, kas vastajad said küsimustest õigesti aru või kas neile sobisid etteantud vastusevariandid (Hirsjärv jt 2005:182). E-ankeedi küsimustiku nõrkuseks oli ka asjaolu, et enne küsitluse läbiviimist polnud võimalik kindlaks määrata, kui palju inimesi

oleks nõus täitma ankeeti. Samuti oli vähe vastajaid vilistlaste seas, kelle praegune töö on õpitud erialaga osaliselt seotud või ei ole üldse seotust õpitud erialaga.

Lähtuvalt viimasest osutus vajalikuks läbi viia individuaalintervjuu nende seas, kes ei tööta enam õpitud erialaga seotud töökohtadel, et täpsustada mittetöötavate vilistlaste rahulolu ja seda mõjutavaid tegureid. Intervjuu kui kvalitatiivse andmete kogemise meetodi kasuks otsustati, kuna see võimaldab rõhutada uurimisolukorras inimest kui subjekti, kes saab vabalt end väljendada ning nii olla uurimuses aktiivne ning tähendusloov osapool. Kvalitatiivset uurimismeetodit peetakse sobivaks olukordades, kus on teada, et uurimuse teema kohta on oodata palju erinevaid vastuseid (Hirsijärvi jt 2005:192).

Empiiriliste andmete kogumiseks kasutatakse antud lõputöös poolstruktureeritud individuaalintervjuusid, et välja selgitada politsei eriala ja piirivalveteenistuse kutseala rakenduskõrgharidusõppe vilistlaste rahulolu läbitud õppekavaga nende seas, kelle töökoht ei ole seotud õpitud erialaga ning seda mõjutavad tegurid. Samuti selgitad välja põhjused, miks vilistlased ei tööta õpitud erialaga seotud tööl.

Intervjueerimise suur eelis teiste andmete kogumise ees on paindlikkus, võimalus andmekogumist vastavalt olukorrale ja vastajatele reguleerida. Intervjueerimine andmete kogumisel valitakse tavaliselt järgmistel põhjustel:

- Soovitakse rõhutada, et uurimisolukorras tuleb inimesi näha subjektidena. Intervjueeritavale tuleb anda võimalus väljendada ennast võimalikult vabalt. Inimene on intervjuus tähendusi loov ja aktiivne pool.
- Inimeste ütlused soovitakse paigutada laiemasse konteksti. Intervjuus on võimalik vastajat, tema näoilmet ja źeste näha. samuti võib intervjueeritav rääkida endast ja teemast rohkem, kui uurija on suutnud ennustada.
- Soovitakse vastuseid täpsustada.
- Soovitakse saada põhjalikku teavet. Näiteks võib paluda seisukohti põhjendada. Vajaduse korral saab kasutada lisaküsimusi (Allik ja Seli 2010:7).

Empiiriliste andmete kogumine toimus kolmes etapis: esimene ehk ettevalmistav etapp (03.03.-07.03.12), teine ehk intervjuude läbiviimise etapp (26.03.-10.04.12) ning kolmas ehk tõlgendamise ja analüüsimise etapp (04.12) (vt joonis 2).

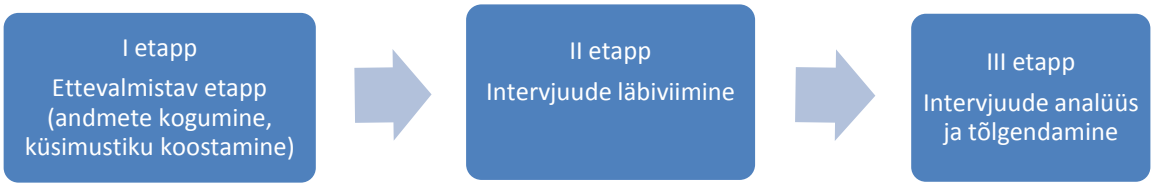

Joonis 2. Kvalitatiivse andmekogumismeetodi kolm etappi

Ettevalmistavas etapis moodustati valim 2008. – 2009. aastal politsei eriala ja piirivalveteenistuse kutseala rakenduskõrgharidusõppe vilistlastest, kelle praegune töökoht ei ole seotud õpitud erialaga. Ettevalmistavas etapis koostati intervjuu jaoks küsimustik. Küsimustiku koostamise aluseks olid teoreetilised seisukohad (Eamets jt 2011; Vanari ja Karton 2011; Nõuanne 2010), mille kohaselt ebaedukus tööturul võib põhjustada rahulolematust omandatud haridusega. Samuti kavandati valimi moodustanud vilistlastega intervjuude läbiviimise aeg, koht ja intervjuu käik.

SKA politsei eriala ja piirivalveteenistuse kutseala rakenduskõrgharidusõppe vilistlastel, kelle praegusel tööl ei ole seotust õpitud erialaga, viidi intervjuud läbi ajavahemikul 26.03. - 10.04.2012. Intervjuud viis läbi lõputöö autor ning need lindistati intervjueeritava loal. Intervjuud viidi läbi vilistlastele sobivates paikades ja sobival ajal. Intervjuud läbib peamiselt kolm teemat: hinnang õppekavale, õpitud erialal mittetöötamise põhjused ning praegusel tööl õpitu rakendamine (Lisa 2). Intervjuu toimumisest võib eristad nelja osa:

- sissejuhatus, kus uurija selgitas uurimistöö otstarvet ja eesmärki;
- töökorralduse selgitus, mil uurija kirjeldas intervjuu kestvust, reegleid ning küsis luba salvestamiseks;
- intervjuu läbiviimine;
- lõppsõna ja SKA poolt meene üle andmine.

Intervjuu tulemused tõlgendamis- ja analüüsietapis intervjuud kodeeriti. Sellele järgnes intervjuude transkribeerimine ning korduv lugemine. Andmete analüüsimiseks kasutati fenomenograafilist lähenemist. Selline andmete tõlgendamismeetod võimaldab empiirilisi

andmeid kodeerides, neid mõtestades ja liigendades, mõista, tõlgendada ja analüüsida uuritavate arusaamu, kogemusi, arvamusi, hoiakuid (Laherand 1999:138). Fenomenograafilise lähenemise abil grupeeriti tähendusüksused lähtuvalt sellest, milliseid sarnaseid või erinevaid tähendusi intervjuudes osalejad välja tõid. Intervjuusid analüüsiti induktiivselt ning lähtuvalt küsimustiku osadest ja eristunud tähendusüksustest moodustati kaks tähenduskategooriat: hinnang õppekavale ja õpitud erialal mittetöötamise põhjused.

2.2. Valimi kirjeldus

Rahulolu uuringu küsimustiku läbiviimiseks moodustati valim 2008.-2009. aastal SKA politsei eriala ja piirivalveteenistuse kutseala rakenduskõrgharidusõppe vilistlasete seas. Aastatel 2008-2009 lõpetasid SKA rakenduskõrgharidusõppes politsei erialal 119 ja piirivalveteenistuse kutsealal 25 üliõpilast. Töö autoril õnnestus kokku koguda 101 politsei ja 22 piirivalveteenistuse rakenduskõrgharidusõppe vilistlase kontaktandmed (s.o. 85,4% 2008-2009 aastal politsei ja piirivalveteenistuse rakenduskõrgharidusõppe lõpetanute kogu arvust) (vt tabel 1). Politsei rakenduskõrgharidusõppe 101 valimist vastas ankeetküsimustikule 31 vilistlast. Piirivalveteenistuse rakenduskõrgharidusõppe 22 vilistlasest moodustunud valimist vastast ankeetküsimustikule 14 vilistlast. Seega kokku vastas ankeetküsimustikule 31,3% 2008. – 2009. aasta SKA politsei ja piirivalveteenistuse rakenduskõrgharidusõppe lõpetanute koguarvust s.o. 36,6% moodustunud valimist. Seega tuleb arvestada, et vastajate arv on liialt väike üldistuste tegemiseks kõigi politsei eriala ja piirivalveteenistuse kutseala rakenduskõrgharidusõppe vilistlaste kohta ning iseloomustavad antud küsitluses osalenute hinnanguid ja arvamusi.

Tabel 1. Rakenduskõrgharidusõppe vilistlaste osalus rahulolu uuringus

Lõpetamise aasta	Lõpetanuid kokku	Valim	Vastajaid	Vastajate % valimist
Politsei eriala				
2008	84	69	17	24,6%
2009	35	32	13	40,6%
Aasta märkimata			1	
2008-2009 kokku	119	101	31	30,7%

Piirivalveteenistuse kutseala				
2008	24	21	12	57,1%
2009	1	1	-	-
Aasta märkimata			2	
2008-2009 kokku	25	22	14	63,6%
Kokku	**144**	**123**	**45**	**36,6%**

Vastanutest 91,1% (41 vastanut) olid mehed ja 4,4% (2 vastanut) olid naised ning 4,4% (2 vastanut) jättis sellele küsimusele vastamata. Suurem osakaal 64,4 % vastanutest (29 vastanut) oli akadeemia lõpetanud aastal 2008. Samuti võib välja tuua valimist 63,6 % vastas ankeetküsimustikule piirivalveteenistuse rakenduskõrgharidusõppe vilistlased. Seevastu politsei rakenduskõrgharidusõppe vilistlaste hulgas oli vastamise % kõigest 30,7%. Seega olid piirivalveteenistuse rakenduskõrgharidusõppe vilistlased aktiivsemad osalema küsimustikus.

Intervjuus osalejate valim moodustus 2008.-2009. aastal SKA politsei ja piirivalveteenistuse rakenduskõrgharidusõppe vilistlastest, kelle praegusel tööl ei ole seotust õpitud erialaga. Töö autoril õnnestus välja selgitada kolledži vilistlaste andmebaasi eest vastutava töötaja abiga ning vilistlastega vahetult vesteldes 25 vilistlast, kellel praegusel tööl ei ole seotust õpitud erialaga. SKA vilistlaste andmebaasis on üksikud kontaktandmed vilistlaste kohta, kes ei tööta enam erialasel tööl ning Politsei- ja Piirivalveamet ei väljastanud töö autorile mittetöötavate endiste politsei- ja piirivalveametnike isiklikke kontaktandmeid. Seega õnnestus töö autoril koguda SKA vilistlaste andmebaasi ja interneti otsingumootori Google kaudu 16 vilistlase kontaktandmed, kelle praegusel tööl ei ole seotust õpitud erialaga (enamasti e-posti aadressid). Telefoni või e-posti teel võeti ühendust 16 vilistlasega, kellest üheksa ei vastanud või ei nõustunud osalema intervjuus. Positiivselt vastanud seitsmest vilistlasest loobusid kaks vilistlast intervjuus osalemisest tööülesannete täitmise või välismaal viibimise tõttu. Viimased kaks intervjuust loobunud vilistlast olid nõus vastama intervjuu küsimustikule e-posti vahendusel.

Seega poolstruktureeritud individuaalintervjuusid viidi läbi viie vilistlasega (vt tabel 2), kellest kõik olid lõpetanud politsei eriala rakenduskõrgharidusõppe kriminaalsuunal. Intervjuudes osalenutest vilistlastest kolm olid SKA lõpetanud 2009. ja kaks 2008. aastal. Aastal 2009 lõpetanutest osales intervjuus kaks kaugõppe vilistlast ja üks päevaõppe vilistlane. Aastal 2008 lõpetanutest oli üks intervjuus osaleja lõpetanud päevaõppe ja teine kaugõppe õppevormi. Seega kaugõppe õppevormi olid läbinud kolm ja päevaõppe kaks intervjuus osalenud vilistlast.

Tabel 2. Intervjuus osalenute vilistlaste valim

Lõpetaja eriala	Vilistlaste arv	Valim	Intervjuus osalejaid	Osalejate % valimist
Piirivalveteenistuse kutseala	2	1	-	-
Politsei eriala	23	14	5	35,7%
Kokku	**25**	**15**	**5**	**33,3%**

Palju kattus intervjueeritavate seisukohad ja arvamused SKA-st omandatud hariduse kohta. Kui arvamused kattuvad, saab öelda, et teatud aspekte tajuvad kõik osapooled sarnaselt (Kallaste, Jaakson ja Kraut 2011:83). Seega leiab autor, et viis intervjueeritavat oli piisav järelduste tegemiseks.

2.3. Tulemused

Vilistlaste rahulolu uuringu tulemused on esitatud osade kaupa. Esimeses osas (vilistlaste töökäik) olid peamiselt valikvastustega küsimused. Ankeetküsimustikule vastanud 45-st vilistlasest ei vastanud kõik vilistlased täielikult kõikidele küsimustele. Seega on arvutatud osakaal konkreetsele küsimusele vastanute %. Teine osa (vilistlaste hinnang omandatud haridusele) koosnes ainult skaaladele põhineval küsimustüübile. Omavahel on võrreldud erialasel tööl töötavate ja mittetöötavate vilistlaste keskmine rahulolu SKA-s omandatud haridusega. Samuti on võrdluses välja toodud politsei eriala (POL) ja piirivalveteenistuse kutseala (PV) rakenduskõrgharidusõppe vilistlaste rahulolu keskmised näitajad. Kolmanda osa (lisainformatsioon) 63,6% küsimusi oli valikvastustega küsimused ja ülejäänud avatud küsimused. Välja on toodud kõigi vastanute vastused %-des ja võrdluses on toodud politsei eriala ning piirivalveteenistuse kutseala rakenduskõrgharidusõppe vilistlaste vastused. Samuti on tulemuste paremaks ülevaateks autor koostanud tabelid ning joonised illustreerimiseks.

Intervjuu tulemustest on peamiselt välja toodud osalenute hinnang omandatud haridusest ja erialasel tööl mittetöötamise põhjused. Näitlikustamiseks on välja toodud ka mõningad katkendeid. Katkendid on viidatud intervjuus osalenud numbriliselt. Intervjuus osalenud viis vilistlast on tähistatud (V1), (V2), (V3), (V4) ja (V5).

2.3.1. Rahulolu uuringu tulemused

Ankeetküsimustikule vastanud 45-st vilistlastest 13,3% (6 vastanut) töötavad avaliku sektori asutuses, 75,6% (34 vastanut) töötab sisejulgeoleku asutuses, 2,2% (1 vastanu) vastanutest töötab mujal ning 9,8% (4 vastanut) jättis sellele küsimusele vastamata. Kõige rohkem vilistlasi küsimustiku vastamise hetkel töötas Põhja ja Lõuna prefektuurides (vt joonis 3). Mõlemas prefektuuris töötas küsimusele vastanud 41-st vilistlasest 24,4% (10 vastanut). Politsei- ja Piirivalveametis töötas 19,5% vastanud vilistlastest.

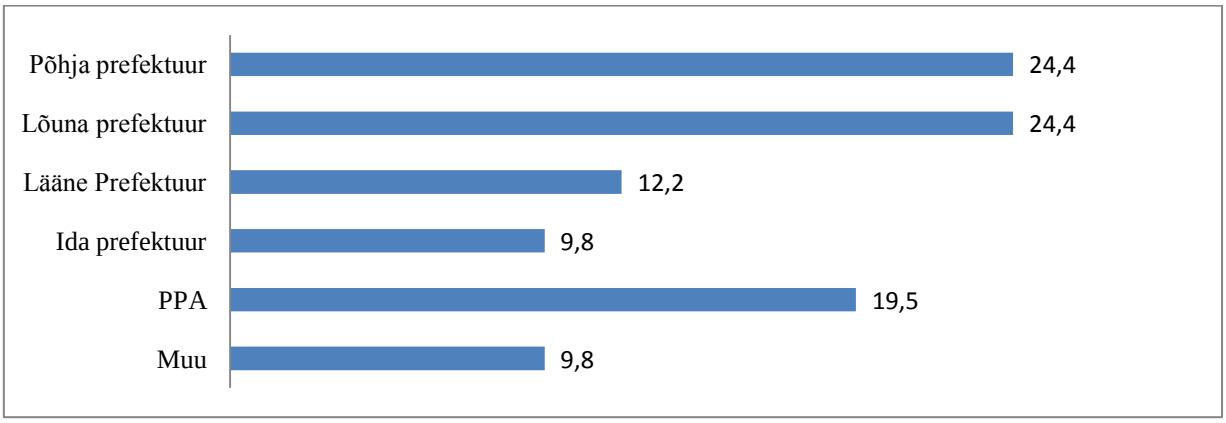

Joonis 3. Lõpetanute jaotus struktuurüksuste lõikes (%-des)

Oma esimese töökoha pärast erialase hariduse omandamist 42-st küsimustikule vastanud vilistlasest 30,9% (13 vastanut) kutsuti või soovitati antud ametikohale. Vastanud vilistlastest 52,4% (22 vastanut) jätkasid töötamist senisel ametikohal. Pärast praktikat jäi vastanud vilistlastest tööle 9,5 % (4 vastanut). Tunduvalt vähem vilistlasi 7,1% (3 vastanut) leidis töökoha muul viisil. Muul viisil vastanutest üks vastanud selgitas: „*Riiki tuli majandussurutis, seega SKA lõpetades mulle vana töökohta tagasi ei antud. Sain tänu juhusele*.“

Õpitud erialaga seotuse küsimusele vastas 43 vilistlast. Nendest 79,1% (34 vastanut) vastas, et nende praegune töö on õpitud erialaga otseselt seotud. Küsimusele vastanud vilistlastest 16,3% (7 vastanut) praegune töö on õpitud erialaga osaliselt seotud ja 4,6% (2 vastanut) vastanud vilistlastel praegusel tööl ei ole seotust õpitud erialaga. Erialaga seotuse küsimusele vastanud 31-st politsei eriala rakenduskõrgharidusõppe lõpetanud vilistlasest 77,4% (24 vastanut) vastas, et nende praegune töö on õpitud erialaga otseselt seotud (vt joonis 4). Vastanutest 19,4 % (6 vastanut) on praegune töö õpitud erialaga osaliselt seotud ja 3,2% vastanud vilistlasel ei ole praegusel tööl seotust õpitud erialaga. Õpitud erialaga seotuse küsimusele vastanud 12-st piirivalveteenistuse kutseala lõpetanud vilistlastest 83,3% (10 vastanut) praegune töö on otseselt

seotud õpitud erialaga. Vastanud vilistlastest 8,3% (1 vastanu) on praegune töö osaliselt seotud õpitud erialaga ja 8,3% (1 vastanu) ei ole seotust praegusel tööl õpitud erialaga.

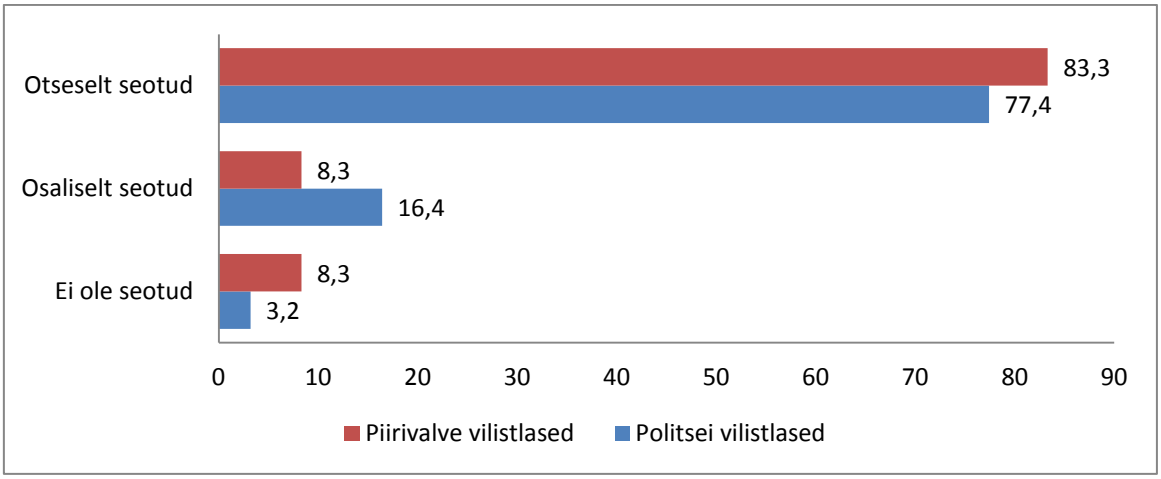

Joonis 4. Õpitud erialaga seotus praegusel töökohal %-des

Kui vaadelda vilistlaste töökäiku puudutavaid küsimusi, siis võib oletada, et õpitud erialaga osaliselt seotud töökohtadel töötavad vilistlased ei tööta enam erialasel tööl. Õpitud erialaga seotud töökoha küsimusele vastanud 43-st vilistlasest 20,9% (9 vastanut) seega ei tööta enam õpitud erialaga otseselt seotud töökohal. Õpitud erialaga ei ole otsest seost oma praegusel töökohal 22,6% politsei eriala ja 19,6% piirivalveteenistuse kutseala rakenduskõrgharidusõppe lõpetanud vilistlasel.

Küsimusele: „Kui Te ei tööta õpitud erialal, siis mis on selle peamiseks põhjuseks?“ jäädi vastustega väheseks. Kokku oli 11 vastanut. Võrdselt 18,2% vastati, et elukohast ei leidnud erialast tööd (2 vastanut), praegune töö on huvitavam (2 vastanut) ning palk ja muud töötingimused on praegusel töökohal paremad (2 vastanut).
Küsimustiku teises osas uuriti vilistlaste rahulolu SKA-s omandatud teadmiste ja oskuste kohta (Lisa 1). Õpiväljundite rahulolule antud keskmine hinnang oli küsitluses osalenud SKA politsei eriala ja piirivalveteenistuse kutseala rakenduskõrghariduse vilistlastel 3,5 palli (maksimum on 5 palli) (Lisa 3).

Küsimusele vastanud vilistlastel, kelle praegune töö on õpitud erialaga otseselt seotud, on SKA-s omandatud haridusega rahulolu keskmine näitaja kõrgem (3,6 palli) (24 POL ja 9 PV vilistlast), kui vilistlastel, kelle praegune töö on õpitud erialaga osaliselt seotud või ei ole üldse seotust (3,2 palli) (7 POL ja 2 PV vilistlast) (vt joonis 5). Seega nende andmete põhjal võib väita, et

vilistlased, kelle praegune töökoht on otseselt seotud õpitud haridusega, on rahulolevamad SKA-s omandatud haridusega, kui need vilistlased, kelle praegune töökoht on osaliselt seotud või ei ole seotud õpitud erialaga.

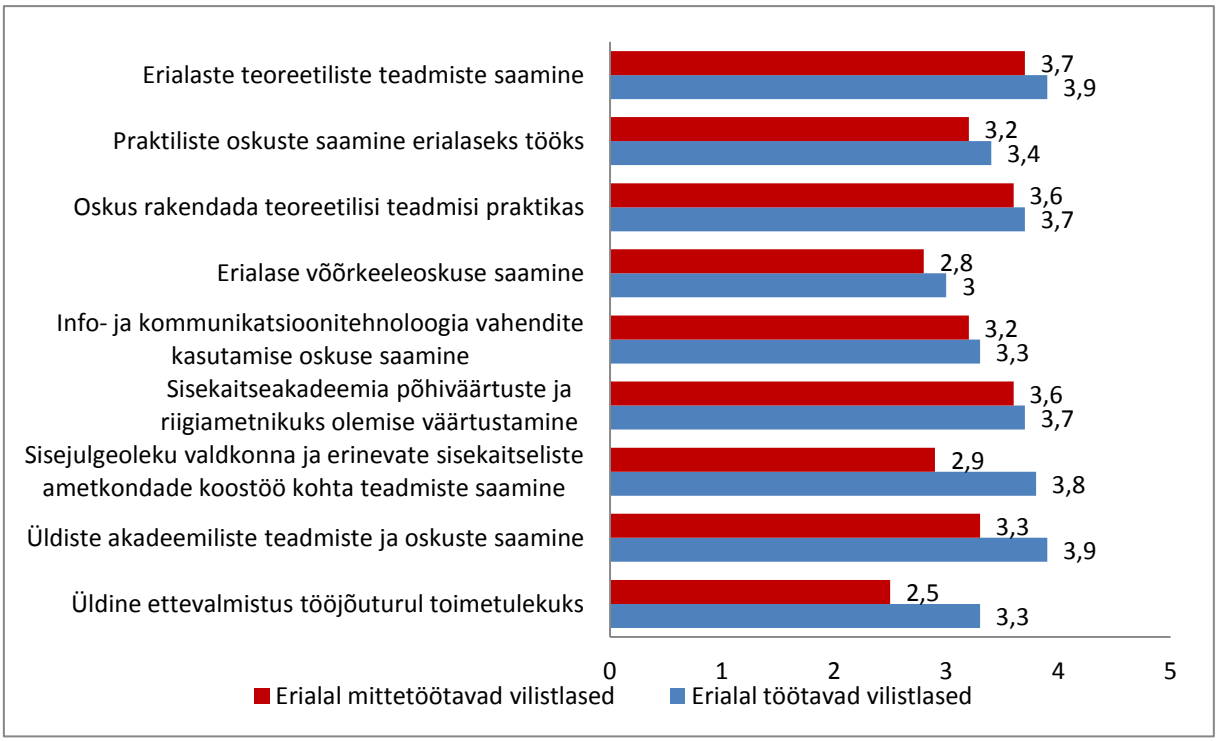

Joonis 5. Erialal töötavate ja mittetöötavate vilistlaste rahulolu osakaal pallides

Küsimustikule vastanud politsei eriala rakenduskõrgharidusõppe lõpetanud vilistlastel, kelle praegune töö on õpitud erialaga otseselt seotud, on SKA-s omandatud haridusega rahulolu keskmine näitaja kõrgem 0,1 palli (vt joonis 6), kui vilistlastel, kelle praegune töö on õpitud erialaga osaliselt seotud või ei ole üldse seotust. Seega on politsei eriala rakenduskõrgharidusõppe vilistlaste rahulolu omandatud haridusega suhteliselt võrdne.

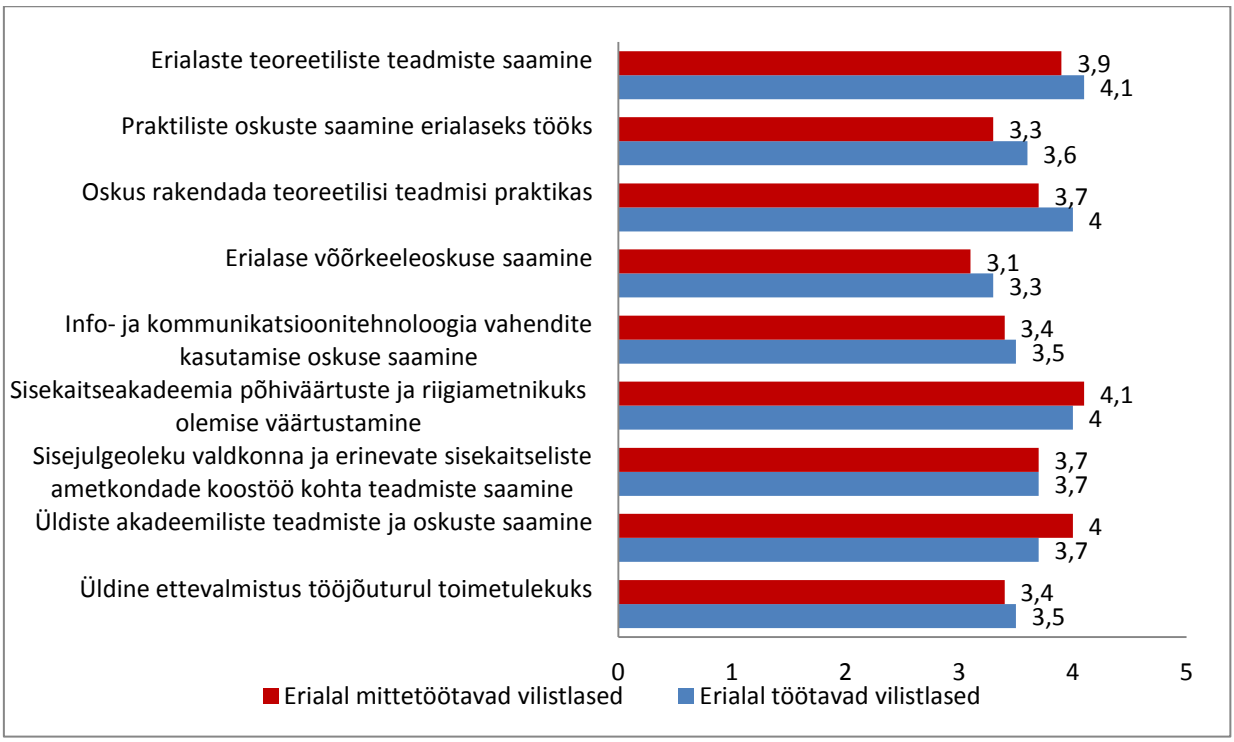

Joonis 6. Politsei eriala vilistlaste rahulolu osakaal pallides

Küsimustikule vastanud piirivalveteenistuse kutseala rakenduskõrgharidusõppe lõpetanud vilistlastel, kelle praegune töö on õpitud erialaga otseselt seotud, on SKA-s omandatud haridusega rahulolu keskmine näitaja kõrgem 0,7 palli (vt joonis 7).

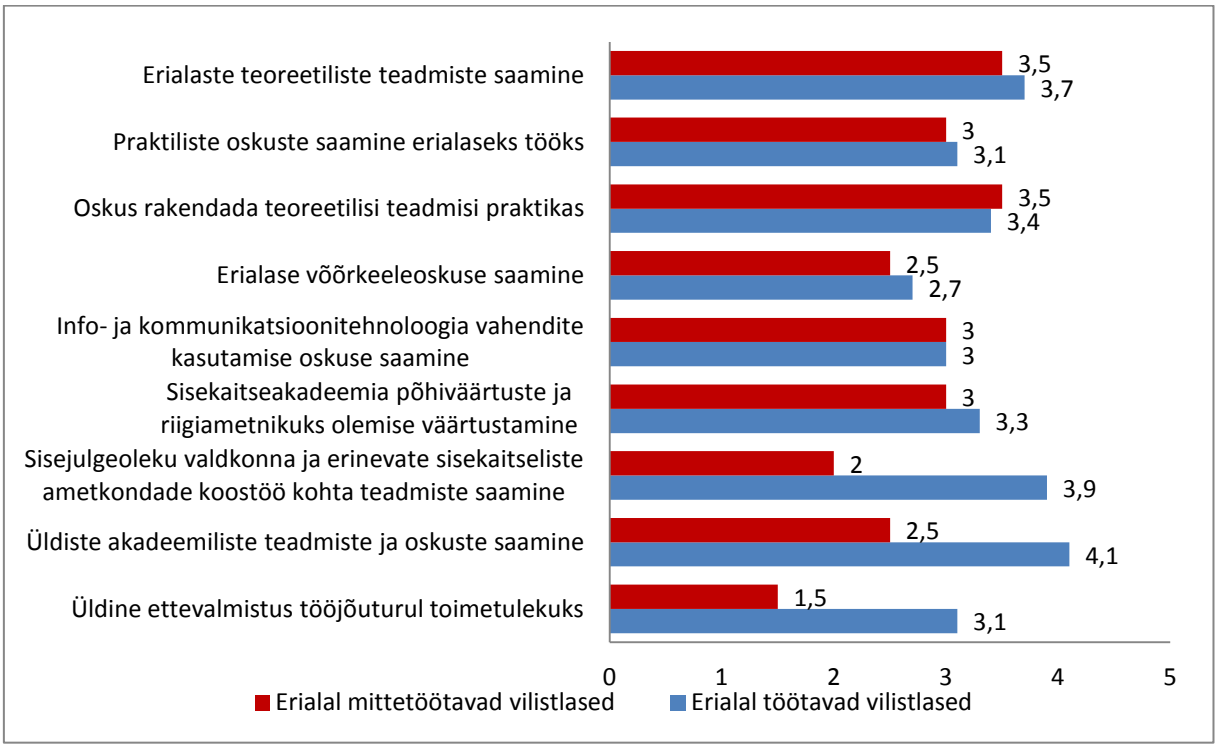

Joonis 7. Piirivalveteenistuse kutseala vilistlaste rahulolu osakaal pallides

Keskmised hinnangud rahulolu kohta küsimustikele vastanud politsei rakenduskõrgharidusõppe vilistlaste seas oli 3,7 palli. Küsitluses osalenud piirivalveteenistuse rakenduskõrgharidusõppe vilistlaste keskmine hinnang rahulolu kohta oli 3,3 palli. Seega küsitluses osalenud politsei rakenduskõrgharidusõppe vilistlased on 0,4 palli võrra rahulolevamad SKA-s omandatud haridusega, kui piirivalveteenistuse rakenduskõrgharidusõppe vilistlased (Lisa 3). Rahulolule õpiväljunditega andsid oma hinnangud politsei eriala kõik 31 küsitluses osalenud vilistlast. Piirivalveteenistuse rakenduskõrgharidusõppe valimi moodustanud vilistlastest jättis rahuloluga seotud küsimustele vastamata kolm vilistlast ning kahele küsimusele jättis vastamata 4 vilistlast. Need vastamata jätmised jättis autor välja õpiväljundite rahulolu keskmiste näitajate arvutamisel.

Politsei rakenduskõrgharidusõppe vilistlaste seas kõige kõrgem rahulolu keskmine näitaja 4,1 palli on õpiväljundil - erialaste teoreetiliste teadmiste saamisel SKA-st (vt joonis 8). Piirivalveteenistuse rakenduskõrgharidusõppe vilistlased on kõige rahulolevamad õpiväljundiga, mis käsitles üldiste akadeemiliste teadmiste ja oskuste saamist (3,8 palli). Vastanud vilistlaste kõige madalam rahulolu keskmise näitaja 3,3 palli politsei rakenduskõrgharidusõppe vilistlastel ja 2,6 palli piirivalveteenistuse rakenduskõrgharidusõppe vilistlastel on erialase võõrkeeleoskuse saamisel.

Politsei eriala ja piirivalveteenistuse kutseala rakenduskõrgharidusõppe vilistlaste seas on kõige suurem rahulolu keskmise näitaja vahe õpiväljundil - üldine ettevalmistus tööjõuturul toimetulekuks. Kõigi vastanud vilistlaste rahulolu keskmine näitaja on 3,2 palli. Politsei rakenduskõrgharidusõppe vilistlaste (31 vastanut) rahulolu keskmine näitaja on 3,5 palli ja piirivalveteenistuse rakenduskõrgharidusõppe vilistlaste (10 vastanut) seas 2,8 palli. Seega vahe on 0,7 palli.

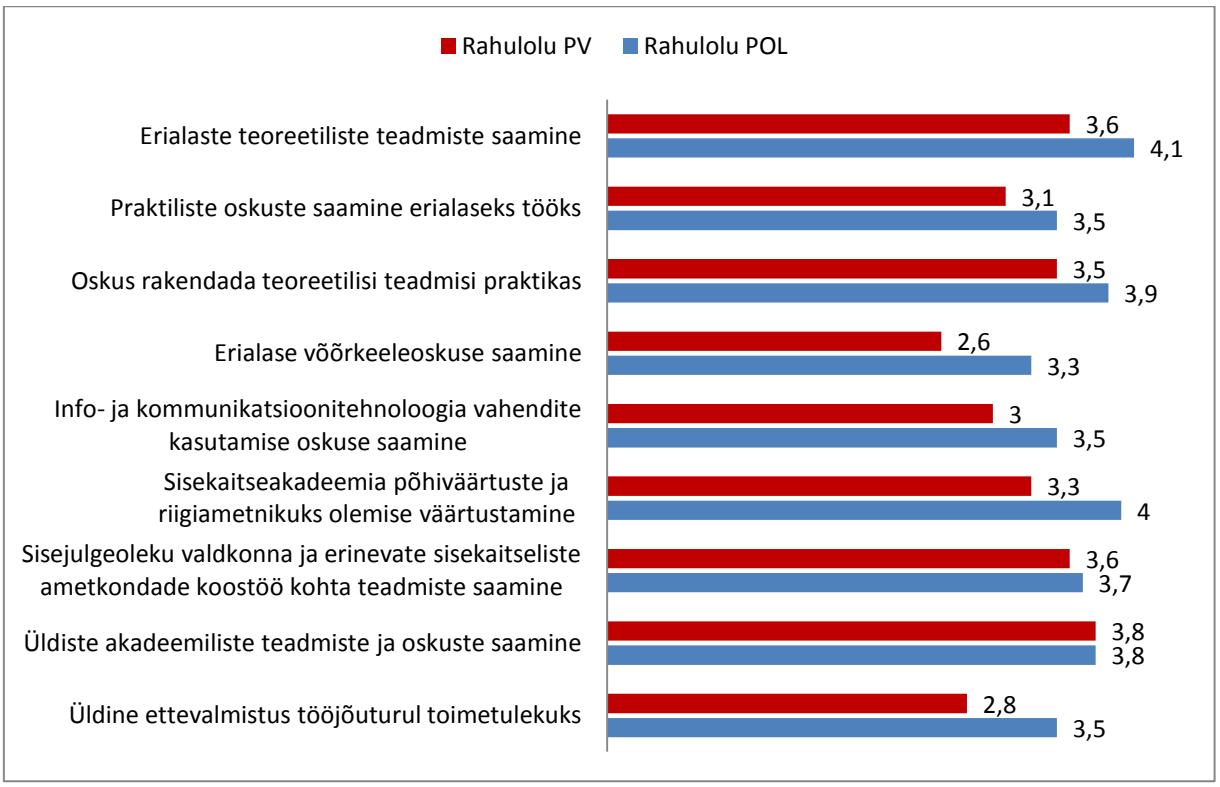

Joonis 8. Politsei ja piirivalve vilistlaste rahulolu osakaal pallides

Uuringu tulemustest võib kokkuvõtvalt välja tuua, et SKA-st omandatud haridusega on rahulolevamad politsei eriala rakenduskõrgharidusõppe vilistlased kui piirivalveteenistuse kutseala rakenduskõrgharidusõppe vilistlased. Samuti saab välja tuua selle, et vilistlased, kelle praegune töökoht on otseselt seotud õpitud erialaga, on rahulolevamad omandatud haridusega, kui need vilistlased, kelle praegune töökoht on osaliselt või ei ole seotud omandatud haridusega.

Õpitud erialaga otseselt seotud töökohtadel töötavad vilistlased tegid enda arvates SKA-sse õppima tulles õige valiku 32-st vastanud vilistlasest 78,1% (25 vastanut), 21,9% (7 vastanut) vastas, et ei ole päris kindel selles valikus. Vilistlastest, kelle töö on osaliselt või ei ole üldse õpitud erialaga seotud (9 vastanud vilistlast), polnud 33,3% kindlad, et nad tegid SKA-sse õppima tulles õige valiku. Vastanutest 11,1% arvas, et see ei olnud õige valik. Politsei eriala rakenduskõrgharidusõppe vilistlastest tegid enda arvates SKA-sse õppima tulles õige valiku enamik 80% (24 vastanut) ning 20% (6 vastanut) vastas, et pole päris kindel selles valikus. Piirivalveteenistuse rakenduskõrgharidusõppe vilistlastest 42,9% (6 vastanut) tegid kindlasti õige valiku SKA-sse õppima tulles, 28,6% (4 vastanut) ei ole päris kindel selles ning 7,1% vastanutest arvas, et see ei olnud õige valik.

SKA vilistlaste suunatud tegevusi hindasid 29 vilistlast. Nendest 37,9% (11 vastanut) hindasid vilistlastele suunatud tegevusi pigem heaks, 37,9% vastanutest (11 vastanut) pigem halvaks ja 24,2% vastanutest (7 vastanut) halvaks. Vastanud vilistlastest tegid kaheksa ettepanekuid SKA vilistlastele suunatud tegevuste osas. *„Pigem paneks rõhku päevase- ja kaugõppe vastavusse viimisele tulevaseks tööks so rohkem praktilisi tegevusi õppetöös ja näidete varal õppimist.“ „kaasamine ja koostöö.“ „Võiksid olla õpped mida korraldatakse regionaalselt õppejõudude poolt, õppejõu kohaletulekuga prefektuuri.“ „Võimaldada jätkuvalt osaleda seminaridel ja töötubades.“*

Enamik ankeetküsimustikule vastanud vilistlastest tegid SKA-sse õppima tulles õige valiku. Vilistlaste arvates saaks erialade õpetamist paremaks muuta rõhudes praktika olulisusele ning sidudes praktikat paremini teooriaga, õpetades rohkem võõrkeeli. Suurem osa vastanutest ei olnud jätkanud haridusteed pärast SKA lõpetamist tasemeõppes. Samuti oli hetkel õpingutega jätkamise aktiivsus madal. Siiski enamik vastanuid tahtsid jätkata magistriõppes. Täiendõpet olid vajanud praktiliselt kõik vastanud vilistlased.

Rahulolu uuringu tulemustest on näha, et varasemalt Reimo (2008) läbi viidud rahulolu uuringu tulemustes mõned rahulolematust põhjustanud tegurid kattuvad. Välja võib tuua erialase võõrkeele õpetamise madala taseme ning vähese erialase teooria käsitlemise. Seega ei ole SKA nendes valdkondades muudatusi teinud, et rahulolu suurendada. Kuid on näha, et on valdkondi, millega SKA on tegelenud. Õppejõudude kompetentsus on paranenud ning on tehtud valikainete valdkonnas muudatusi.

2.3.2. Intervjuu tulemused

Järgnevad tähendusüksused iseloomustavad intervjuudes osalenute seisukohti kõrghariduse kvaliteedist, rahulolust omandatud haridusega ning hinnanguid omandatud haridusele ja õppekavadele.

- kõrghariduse kvaliteedi mõiste tähendus;

Üldjuhul mõisteti kvaliteetse kõrghariduse all sellist haridust, pärast mille omandamist saab tööd ja millest oleks tööjuures kasu ning mida väärtustab ühiskond. *„Kvaliteetne kõrgharidus on selline, mille läbimisel ei tekki probleeme tööl hakkama saamisega. See tähendab, et ma saan kõik oskused kätte, mida ma erialasel tööl vajan.“ (V2)* *„Kvaliteetsed teadmised, mis tänapäeva*

elutempo ja muutustega kooskõlas. Et me ei õpiks iganenud teemat, millega ei ole midagi peale hakata. Ajaga kaasas käiv haridus.“ (V4)

- hinnang omandatud haridusele ja läbitud õppekavale;

Üldjuhul intervjuus osalejad olid omandatud haridusega rahul. Toodi välja erinevaid puudusi, kuid rõhutati ka omandatud hariduse olulisust ning otstarbekust. *„Olen rahul. Teemad võeti läbi ja tööd said tehtud. Raamatus pidi tuhnima ning silmaringi sai laiendatud.“ (V1) „Väga rahul ei ole. Üritati väga palju lühikese ajaga selgeks teha. Lõpuks ei tulnud sellest midagi välja. Inimesed, kes reaalselt seda tööd teevad võiks õppekava üle vaadata.“ (V2) „Hinnang on hea. Eks seal oli omad puudused. See programm oli päris hea. Minul olid õppejõud kogenud spetsialistid. Nad on tugevad teoorias ja praktikas ning jagasid oma teadmisi meile. 10 palli skaalal paneksin 8 palli. See on just kriminaalsuunal.“ (V3) „Sellel tasemel vastas ootustele. Ei olnud midagi üle mõistuse keerulist ja samas see ei läinud ka kergelt. Ma arvan, et SKA tase on piisavalt kõrge ja piisavalt hea. Minu jaoks oli see hea haridus*.“ *(V4) „Mina olen rahul omandatud haridusega. Tugev neli.“ (V5)* Seega intervjuus osalenute vastuste põhjal ei saa väita, et vilistlased, kelle praegusel tööl ei ole seotust õpitud erialaga või on osaliselt seotud õpitud erialaga on rahulolematud omandatud haridusega, kui õpitud erialaga otseselt seotud töökohtadel töötavad vilistlased. Ilmselt olid intervjuus osalenud just need, kes olid akadeemia suhtes positiivsemalt meelestatud.

Intervjuus osalejad rõhutasid, et SKA õpitud erialal oli liiga palju üldiseid õppeaineid. Pigem tundsid intervjuus osalejad puudust kitsamalt valdkondade käsitlemisest ja erialaste ainete süvaõppest. *„Kui õppida juba politsei suuna peal, siis võiks olla rohkem kitsam see valik. Seal anti väga laialdased teadmised. Võib-olla peaks olema see, et kui ma lähen kriminaal politseisse tööle siis kulutada terve semester õppeainele, mida ma reaalselt kunagi ei vaja.“ (V2) „Kuna see oli rakenduslik, siis politsei erialaseid aineid oleks võinud olla rohkem ja süvendatumalt. Kooli lõpuni oli palju sellist üldharivaid õppeaineid. Õppekava oleks võinud olla struktureeritum. Võib-olla oleks võinud veel rohkem või pikemalt olla politseispetsiifilisi aineid. Mõned ained käidi liiga kiiresti üle. Pigem ära jätta üldiseid aineid: loogika, tõenäosusteooria. See ei leia praktilist väljundit. Kui käia kõrgkoolis siis ei ole vaja selliste asjade peale aega raisata.“ (V4) „Jälitustegevusest jäi puudu natukene.“ (V3) „Akadeemilist ja juriidilist õppeainet oleks võinud rohkem olla. Oli mingid üldised alused ainult.“ (V1) „Mina suurendaks erialaste ainete mahtu. Vähem võiks olla üldaineid. Üldaineid saab iseseisvalt õppida. Kui inimest ei huvita see, miks ta peab seda tegema?“ (V5)*

Uurimustulemuste põhjal võib välja tuua, et kõrghariduse omandamise aspektist peeti oluliseks kõrgharidust tõendava dokumendi saamist. *„Pigem oli tähtis omandada kõrgharidus. Et karjääriredelit ronida on kõrgharidus eeliseks. Ma arvan, et suur osa kellega ma koos koolis käisin oli põhjenduseks diplom ja et ei saaks takistuseks kõrghariduse puudumine.“ (V4) „Õpin ikka töö pärast. Kõige olulisem oli ikkagi diplomi omandamine. Muidu ei võeta nii tõsiselt sellise koha peal. Kui kõrgharidus on omandatud, siis tunnen ennast ikka kindlamana. Õigus laiemalt, seosed, mis tekkivad.“ (V1)*

Põhjuseid, miks intervjueeritavad enam ei tööta õpitud erialaga seotud töökohtadel, toodi välja erinevaid. Seevastu arvamused, miks vilistlased ei tööta enama õpitud erialaga seotud töökohtadel toodi välja palju sarnaseid seisukohti.

Õpitud erialaga seotud töökohast loobumine oli peamiselt seotud vähese sissetulekuga. *„Üks põhjus on sissetulek, mis paratamatult paneb asjad paika. Kui mulle ikka pakutakse paremat töökohta, parema sissetulekuga siis ma lähen kindlasti minema. Teiseks on see et, kus ma töötasin seal ei olnud piisavalt professionaalsed töötajad. Et politseisse tagasi tulla siis peaks olema ka tööle vastav palk ja töölisi peaks väärtustama.“ (V2) „ Kooli ajal läksin juba tööle Maksu- ja Tolliametisse. Mul kunagi tekkis konflikt Ida prefektuuris. Ma olen sellist tüüpi inimene, kes ei lase endale pähe istuda.“ (V3) „See oli täiest juhuste kokkulangemine. Ma ei saa öelda, et loobusin. Läksin enda jaoks parematele jahimaadele. Politseis on inimesed vähe väärtustatud, eelkõige selle palganumbri pärast. Palganumber on väga oluline inimeste jaoks. See on ka üks olulisemaid põhjuseid, miks ma töökohta vahetasin.“ (V4)*

Intervjuus osalenute arvates on väike palk ja töötaja mitte väärtustamine peamisteks põhjusteks, miks vilistlased ei tööta erialasel tööl. *„Üleüldiselt arvan, et see põhjus on paremas pakkumises kusagilt mujalt. Masu aeg kindlasti mõjutas seda. Politseisse ega ei võeta ka enam nii väga. Ma ei usu, et see on SKA süü. Mõni sai aru õpingute käigus, et ei ole tema eriala, kuid ei jätnud õpinguid pooleli. Tegi ikka paberi ära ja sellega saab ka väljaspool riigi struktuure tööd leida.“ (V1) „Kui neid mingite jamade pärast minema ei lööda, siis ma arvan et majanduslikel põhjustel. Ma arvan et peamine põhjus on rahaline põhjus – majanduslik.“ (V4) „Peamine põhjus on kindlasti palk ja teine on see, et inimestel ei ole seda tööd mida nad tahaksid teha. Tegelikult on erialasele soovitud tööle raske saada. Ainult läbi tutvuste. Patrulli ikka saab. Kui*

ei ole perspektiivi tõusta siis miks peaks väikese rahaga oma elu maha elama. Noorel inimesel on eriti raha vaja.“ (V2) *„ Kõige suurem probleem on motivatsioon. Kui inimestel ei ole motivatsiooni … Kõige suurem motivatsioon on raha. Suuremad palgad. Rahalised vahendid. Palga number.“ (V3) „Probleem on selles, et puudu on koostöö akadeemia ja prefektuuride vahel.“ (V5)*

Kõik intervjuus osalejad märkisid, et nad tuleksid politseisse tagasi tööle, kui politseisüsteemis muutuks midagi paremaks. „*Ei ole välistatud, kui politseis lähevad ajad paremaks, või mind kutsutakse tagasi, siis ma mingitel teatutel tingimustel ka läheksin. Hingelt olen ikkagi politseinik ja tahaks ikka tänaval taga ajada kedagi, kinni pidada, vangi saata ja kohtu alla anda. Kui ma politseist ära tulin, siis ma ei mõelnudki, et tulen elulõpuni. Paar-kolm aastat.“ (V4)*

Intervjuude tulemuste põhjal võib kokkuvõtvalt välja tuua, et ollakse üldjuhul omandatud haridusega rahul, kuid oleks vaja mõningaid muudatusi. Samuti rõhutasid intervjuudes osalejad, et akadeemia jaoks on olulisem mitmekülgsete praktiliste oskuste omandamise võimaldamine, et luua head eeldused üliõpilaste toimetulekuks tööturu konkurentsioludes. Intervjuus osalenud vilistlaste arvates mõjutab sotsiaalne ja majanduslik olukord vilistlaste töötamist erialasel tööl.

KOKKUVÕTE

Vilistlaste rahulolu all mõistetakse ootuste ja tegeliku kogemuse võrdluse tulemust hariduse omandamise järgselt. Teoreetiliste seisukohtade kohaselt ebaedukus tööturul võib põhjustada rahulolematust omandatud haridusega. Teoreetiliste seisukohtade toetamiseks või ümberlükkamiseks kasutataksegi erinevaid rahulolu uuringuid. Uuringumeetodeid on erinevaid, kuid käesolevas lõputöös on kasutatud parima tulemuse saamiseks ankeetküsimustikke ja intervjuusid.

Ankeetküsimustikele vastanud ning intervjuudes osalenud vilistlased kajastavad vaid ühte väikest osa SKA lõpetanud vilistlastest, kuid siiski annab tõenäolise olukorra ja tõenäoliste järelduste tegemiseks piisava informatsiooni. Rahulolu uuringu tulemuste tõlgendamisel on arvestatud, et üldjuhul vilistlasuuringu valim ei iseloomusta kogu populatsiooni. Samuti tuleb arvestada tulemuste tõlgendamisel selle haridussüsteemiga, milles üliõpilane õppis.

Läbiviidud rahulolu uuringust selgub, et ankeetküsimustikule vastanud 2008. – 2009. aastal SKA lõpetanud politsei eriala ja piirivalveteenistuse kutseala rakenduskõrgharidusõppe vilistlasetest töötavad enamjaolt avaliku sektori asutuses või sisejulgeoleku asutuses. Suuremal osal vilistlastest on praegune töökoht õpitud erialaga otseselt seotud. Seevastu 1/5 vastanutest märkis, et nende praegune töö on õpitud erialaga osaliselt seotud või praegusel tööl ei ole seotust õpitud erialaga. Sellest võib järeldada, et akadeemias pakutav haridus vastab õppija ootustele ja tööjõuturu vajadustele. Samuti võib öelda, et SKA-s omandatud haridus on kvaliteetne.

Läbiviidud uuringust selgub, et lõpetanutele oluliste valdkondadega on lõpetanud rahulolevad, mistõttu on akadeemia kliendi vajadusi silmas pidanud ning nendega õppeteenuse osutamisel arvestanud. Suurem osa ankeetküsimustikele vastanud vilistlastest leiab, et akadeemiasse õppima tulles on nad teinud õige valiku. Samuti soovitavad intervjuus osalenud vilistlased SKA-sse õppima tulekut hea meelega ka teistele, mistõttu on vilistlased akadeemia õppe kvaliteediga rahul, millest järeldub, et akadeemia õpe on kvaliteetne.

Peamised rahulolematuse põhjused SKA politsei ja piirivalveteenistuse rakenduskõrgharidusõppe vilistlaste seas olid erialaste võõrkeelte õpetamise madal tase, üldine ettevalmistus tööjõuturul toimetulekuks, info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendite kasutamise oskuse saamine ning praktiliste oskuste saamine erialaseks tööks. Negatiivselt toodi välja üldiste õppeainete suur maht. Seega võiks spetsiifilisematele ja erialaga otseselt seotud õppeainete mahtu suurendada ning üldaineid vähendada. Seega on akadeemial suundi, mida arendada. Kuigi vilistlased olid akadeemia õppe kvaliteediga üldiselt rahulolevad, peaks SKA edasise õppetegevuse planeerimisel õppe kvaliteedi tõstmiseks arvestama eelkõige rahulolematust tekitanud aspektide ning vilistlaste ettepanekutega.

Uuringu tulemustest võib järeldada, et akadeemia lõpetanute õppe kvaliteediga rahulolu ei sõltu sellest, kas lõpetanu töötab erialasel tööl või mitte. Võib järeldada, et rahulolul õppe kvaliteediga ning lõpetanu töökoha vahel ei ole seost. Uurimistulemustest johtuvalt võib väita, et vilistlaste rahulolu omandatud haridusega ei mõjuta kuidagi nende edasist erialal töötamist. Seega on vastus eesmärgi püstitamisel sõnastatud küsimusele: 2008.-2009. aastal SKA politsei eriala ja piirivalveteenistuse kutseala rakenduskõrgharidusõppe lõpetanud vilistlaste rahulolu ei mõjuta nende edasist erialal töötamist. Samuti ei mõjuta erialasel tööl töötamine või mittetöötamine rahulolu omandatud haridusega.

Eelpool toodud uuringu tulemuste analüüsile ja järeldustele tuginevalt, teeb autor SKA-le edasiseks tegevuseks pakutava hariduse, karjäärinõustamise arendamiseks ja vilistlaste rahulolu tõstmise väljatöötamisel järgmised ettepanekud:

Ettepanekud vilistlaste rahulolu tõstmiseks:

1) SKA peaks kindlasti arvestama lõpetanutes rahulolematust tekitanud valdkondade parendamisega ning võtma arvesse vilistlaste tehtud ettepanekuid erialase õppe paremaks muutmisel.

2) SKA peaks arendama vilistlasi kõige rohkem rahulolematuks teinud keeleõppe tulemuslikkust.

3) SKA peaks konkurentsis püsimiseks ning kvaliteetse hariduse pakkumiseks välja töötama ning reaalselt kasutusele võtma õppe kvaliteedi kindlustamise süsteemi ning järjepidevalt tegelema õppe kvaliteeti ja sellega rahulolu käsitlevate küsimuste ning arendustööga.

Ettepanekud pakutava hariduse parandamiseks:

1) SKA õppe kvaliteedi parandamiseks peaks läbi viima sarnased rahulolu uuringud ka teiste kolledžite ja erinevate aastate vilistlaste seas. Kõikide huvigruppide tulemuste teada saamine, tulemuste analüüs ja süntees aitab akadeemial pakkuda nõuetele ja ootustele vastavat kvaliteetset haridusteenust.
2) SKA peaks vähendama üldainete mahtu ning tõstma selle arvelt erialaste õppeainet mahtu.

3) SKA peaks järgmiste vilistlaste rahulolu uurinute läbiviimisel kasutama antud (Lisa 1) rahulolu küsimustikus esitatud küsimusi, et oleks tagatud võrreldavus uurimistulemuste vahel ja nähtuks muutused.

4) SKA peaks süsteemselt koguma vilistlaste kontaktandmeid ning looma korraliku vilistlasorganisatsiooni, mis lihtsustaks rahulolu uuringute läbiviijatel jõuda vilistlasteni.

Lõputöö tulemusel esitas autor järeldused, mida uuringu põhjal võis teha ning tegi SKA-le ettepanekuid ja soovitusi edaspidiseks. Autori hinnangul võiks SKA edaspidi regulaarselt läbi viia sarnaseid uuringuid vilistlaste ja teiste akadeemiale oluliste sihtrühmade seas. Samuti tuleks põhjalikumalt uurida antud töö käigus selgunud rahulolematust tekitanud valdkondi, et välja selgitada rahulolematuse üksikasjad. Autor esitab käesoleva lõputöö ja uuringu tulemused Politsei- ja Piirivalveameti raamatukogule.

SUMMARY

Current thesis is written in subject police profession and border guard professional specialty applied higher education alumni satisfaction with the education from Estonian Academy of Security Sciences.

Thesis has two chapters. Chapter one is theoretical and it deals with general nature of higher education and the concept of the quality on higher education. It also views aspects of the alumni satisfaction and securing the quality of police and border guard education. Chapter two describes empirical part of the thesis and its results. It brings out the implementation of the survey methodology and results of the satisfaction survey and interviews.

Thesis consists of 54 pages, 2 tables, 8 drawings. 48 sources had been used during the writing and 7 of them are foreign.

With this thesis author is trying to solve situation, where Estonian Academy of Security Sciences has no review over alumni satisfaction of the quality of education and coping in job market. Problem of the thesis is posed in the question, how 2008-2009 satisfaction of the graduates of police profession and border guard professional specialty of the Academy affects their working on the specialty? Purpose of the thesis is to find out the satisfaction of the alumni 2008-2009 of the police profession and border guard professional specialty.

To solve a problem and to achieve the goal, the author conducted satisfaction survey between alumni. Author used a form of a questionnaire as quantitative data collection, which was inserted to the Lime Survey and sent to e-mail addresses of the alumni. Author used half structured interviews as a qualitative data collection.

As a result of the satisfaction survey turned out that the alumni, who participated in survey, are satisfied with the quality of the education and study of the Academy. It can be concluded, that the satisfaction does not depend on that whether alumni works on a professional work or not. It is

alright to conclude that there are no connections between the satisfaction of the education quality and the profession of the graduates and it does not influence their further working on the specialty.

Estonian Academy of Security Sciences can get knowledge about himself from the results of the satisfaction survey. He can use it on self-analysis, securing the quality within the university and developing the program. Results can also be used to make decisions about the study and to increase the satisfaction current and prospective students or to improve feedback survey.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Allik, I.-L. ja Seli, S. 2010. Intervjuu. Referaat. Tallinn

Altmäe, A. 2005. Kvaliteedi tagamise arendamine Eesti rakenduskõrghariduses. Tallinna Tehnikakõrgkool

Arengutest kõrghariduse kvaliteedi välishindamise süsteemis Eestis 2009 – 2012. 2010.SA Archimedes, Eesti Kõrghariduse Kvaliteediagentuuri koduleheküljelt http://ekka.archimedes.ee/korgkoolile välja otsitud 13.03.2012

Biggs, J. 2003. Teaching for Quality Learning at University : what the student does. 2-nd edition. Philadelphia Open University Press .

Biggs, J. & Tang, C. 2007. Õppimist väärtustav õpetamine ülikoolis [Teaching for Quality Learning at University: What the Student Does]. Tõlge eesti keelde (2008): T. Pill. Tartu Ülikooli Kirjastus. (Originaal on publitseeritud Society for Research into Higher education ja Open University Press 2007)

Eamets, R., Krillo, K. ja Themas, A. 2011. Eesti kõrgkoolide 2009. aasta vilistlaste uuring. Lõpparuanne. (Toim. I. Kukk). Sihtasutus Archimedes, Tartu

Eesti kõrgharidusstrateegia aastateks 2006–2015. Riigikogus heaks kiidetud 08.11.2006, jõustunud 15.11.2006 - RT I 2006, 52, 386

Eesti kõrgharidussüsteemi kirjeldus. Haridus- ja teadusministri 30. detsembri 2009. a käskkirja nr 1327 lisa nr 3. KINNITATUD haridus- ja teadusministri 1. aprilli 2011. A käskkirjaga nr 314. Haridus- ja teadusministeeriumi koduleheküljelt http://www.hm.ee/index.php?046465 välja otsitud 03.04.2012

Eesti kõrghariduse kvaliteedikindlustus. 2004. Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Rektorite Nõukogu koostööprojekt. Tartu

Erinevate sihtgruppide vajaduste ja võimalustega arvestamine tagasiside kogumisel. Vilistlased tagasiside sihtgrupina. Tagasiside- ja monitooringu süsteemi veebipõhine käsiraamat. Rakenduskõrgkoolide infoportaali koduleheküljelt http://www.rkrn.ee/?id=1413#2 välja otsitud 23.03.2012

Eesti Vabariigi haridusseadus 23.03.1992, jõustunud 30.03.1992 - RT 1992, 12, 192, ..., RT I 2010, 41, 240

Eesti Vabariigi põhiseadus 28.06.1992, jõustunud 03.07.1992 - RT 1992, 26, 349 … RT I, 27.04.2011, 2

Ewell, P.T. 2005.Alumni Studies as Instruments of Public Policy: The US Experience, *New Directions for Institutional Research.* No 126, 19-29.

Harvey, L. and Green, D. 1993. Defining Quality. Assessment and Evaluation in Higher Education. Vol. 18, No. 1. pp 9-34

Harvey, L. 2006. Understanding Quality. EUA Bologna handbook Making Bologna Work: Introducing Bologna objectives and tools. B 4.1-1. Raabe academic publishers. Berlin

Heidmets, M. 2008. Kõrghariduse kvaliteet. Raamatus „Bologna protsess Eestis 2004-2008“ (Toim. A.Valk). (lk 29-32). SA Archimedes

Higher Education in the Twenty-First Century: Vision and ActionEducation UNESCO. 1998. Unesco koduleheküljelt http://unesdoc.unesco.org/images/0011/001164/116429m.pdf välja otsitud 23.03.2012

Hirsjärv,S., Remes,P., & Sajavaara,P. 2004. Uuri ja kirjuta. Tõlge Eesti keelde 2005, kirjastus Medican

Kaevats, Ü., Kuurme, T. ja Sookruus, H. 2011. Uus Kool Visioon hariduse jätkusuutlikust strateegiast. Tallinna Raamatutrükikoda

Kallaste, E., Jaakson, K. ja Kraut, L. 2011. Kollektiivsed töösuhted. Kvalitatiivse uuringu metoodikaraport. Eesti Rakendusuuringut Keskus. Sotsiaalministeeriumi koduleheküljelt http://www.sm.ee/fileadmin/meedia/Dokumendid/Toovaldkond/uuringud/kval_analyysi_metoodikaraport.pdf välja otsitud 03.04.2012

Kruuse, A., Ranne, R., Kirna, C., Sits, T., Mälzer, M., Päll, A. ja Pärenson, J. 2008. EESTI EUROOPA kõrgharidusruumis. Eesti Üliõpilaskondade Liit

Kõrgharidusstandard (nr 178) 18.12.2008, jõustunud 01.01.2009. - RT I 2008, 57, 322, ..., RT I, 22.02.2012, 8

Lukas, T. 2008. Eesti Euroopa kõrgharidusruumis. Raamatus „Bologna protsess Eestis 2004-2008“ (Toim. A.Valk). (lk 3-4). SA Archimedes

Laherand, M.-L. 1999. Fenomenograafia kui võimalus kasvatusarusaamade kirjeldamiseks. Raamatus Quo vadis, kasvatusteadus? (Toim. A.Liimets). (lk 134-151). TPÜ kirjastus. Tallinn

Nõuanded vilistlasuuringu läbiviijale. 2010. Primus koduleheküljelt: primus.tlu.ee/tehtud-tood/N6uanded.pdf välja otsitud 17.03.2012

Oras, K., Siilak, K. ja Unt, M. 2010. Kõrgkoolilõpetaja tööturul: majanduse ja tehnikaerialade vilistlaste hinnangud oma tööturuvõimalustele. Tallinna Ülikooli Rahvusvaheliste Sotsiaaluuringute Instituut. Väljaanne nr 1 (2010)

Politsei- ja piirivalvekolledži põhimäärus. 2010. KINNITATUD rektori 20. oktoobri 2010 käskkirjaga nr 1.1-2/41. Sisekaitseakadeemia koduleheküljelt http://www.sisekaitse.ee/politsei-ja-piirivalvekolledz/kolledzist/tutvustus/. Välja otsitud 29.02.2012

Projekti avakoosolek. Rakenduskõrgkoolide infoportaali koduleheküljelt http://www.rkrn.ee/index.php?id=1499, välja otsitud 04.02.2012

Pukk, J. 2010. Kõrghariduse kvaliteet ja üliõpilaste edasijõudmine kõrgkoolis. Tallinna Ülikool

Reimo, A. 2008. SKA politsei-, pääste- ja piirivalvekolledži vilistlaste rahulolu kõrghariduse tulemuslikkusega. Lõputöö. Sisekaitseakadeemia, Tallinn

Roots, H. 2004. Kvaliteet ja kultuur. HARIDUS 6–7/2004. (Toim. T.Penjam).(lk 13-15). SA Kultuurileht

Rutiku, S. 2006. Kõrgkooli õppekava kontseptuaalsed ja metodoloogilised lähtekohad. Raamatus „Õppekavaarendus kõrgkoolis“ (Toim. S.Rutiku ja T.Lehtsaar). (lk. 17-48). Tartu Ülikooli Kirjastus

Rutiku, S., Valk, A., Pilli, E., & Vanari, K. 2009. Õppekava arendamise juhendmaterjal. Sihtasutus Archimedes

Sallis, E. 2002. Total Quality Management in Education. Third edition. London, UK

Schults, M. 2008. SKA haldus-, finants- ja justiitskolledži vilistlaste rahulolu õppe kvaliteediga. Lõputöö. Sisekaitseakadeemia, Tallinn

Sisekaitseakadeemia arengukava 2012. 2011. Sisekaitseakadeemia koduleheküljelt http://www.sisekaitse.ee/ska/akadeemiast/tutvustus/avalikud-dokumendid/arengukavad/ välja otsitud 28.02.2012

Sisekaitseakadeemia põhimäärus (nr 12) 28.01.2010, jõustunud 14.02.2010 - RT I 2010, 6, 20

Sisekaitseakadeemia tutvustus. Sisekaitseakadeemia koduleheküljelt http://www.sisekaitse.ee/ska/akadeemiast/tutvustus/ välja otsitud 28.02.2012

Sisekaitseakadeemia õppekorralduse eeskiri. 2011. KINNITATUD Sisekaitseakadeemia nõukogu poolt 14.06.2011 otsusega nr 1.1-6/26. SKA koduleheküljelt http://www.sisekaitse.ee/index.php?id=11333 välja otsitud 14.02.2012

Solmann, K. ja Ilves, M. 2008. Ülikoolide kvaliteedikultuurist. Raamatus „*Quo vadis,* Eesti kõrgharidus? Uuringud 2005-2007 (Toim. E. Pilli ja A.Valk). (lk 46-77). Tartu Ülikooli Kirjastus

Tagasiside olulisus kõrgkooli missiooni ja visiooni täitmisel. „Kvaliteedisüsteemide arendamine rakenduskõrgkoolides" Tagasiside- ja monitooringu süsteemi veebipõhine käsiraamat. Rakenduskõrgkoolide infoportaali koduleheküljelt www.rkrn.ee/index.php?id=1403 välja otsitud 18.03.2012

Tagasiside seosed kõrgkooli juhtimissüsteemiga. „Kvaliteedisüsteemide arendamine rakenduskõrgkoolides" Tagasiside- ja monitooringu süsteemi veebipõhine käsiraamat. Rakenduskõrgkoolide infoportaali koduleheküljelt www.rkrn.ee/index.php?id=1402 välja otsitud 18.03.2012

Tina, A. 2008. Kahetsükliline kõrgharidus ehk 3+2 süsteem. Raamatus „Bologna protsess Eestis 2004-2008" (Toim. A.Valk). (lk 13-17). SA Archimedes

Vanari, K. ja Karton, I. 2011. Muutused Sisekaitseakadeemia 1996.-2009. aastal lõpetanud vilistlaste töö- ja hariduskäigus ning rahulolu õppe kvaliteediga. Raamatus „Sisekaitseakadeemia toimetised 10: tark turvalisus = Smart security" (Toim. L.Tabur ja A.Talmar-Pere). (lk 111-125). Sisekaitseakadeemia, Tallinn.

Õppekavagruppide kvaliteedi hindamine 2010.SA Archimedes, Eesti Kõrghariduse Kvaliteediagentuuri koduleheküljelt http://ekka.archimedes.ee/korgkoolile. Välja otsitud 13.03.2012

Õppetegevuse kvaliteedi käsiraamat. 2009. Sisekaitseakadeemia koduleheküljelt http://www.sisekaitse.ee/index.php?id=11366 välja otsitud 25.03.2012

Übius, Ü. 2007. Kliendi rahulolu seos kvaliteedijuhtimisega Tallinna haridusasutuste näitel. Magistritöö organisatsioonikäitumises. Tallinna Ülikool

Ülikooliseadus 12.01.1995, jõustunud 18.02.1995 - RT I 1995, 12, 119 … RT I, 12.12.2011, 7

TABELITE JA JOONISTE LOETELU

Tabel 1. Rakenduskõrgharidusõppe vilistlaste osalus rahulolu uuringus 24
Tabel 2. Intervjuus osalenute vilistlaste valim 26

Joonis 1. Kvantitatiivse andmekogumismeetodi kolm etappi 21
Joonis 2. Kvalitatiivse andmekogumismeetodi kolm etappi 23
Joonis 3. Lõpetanute jaotus struktuurüksuste lõikes (%-des) 27
Joonis 4. Õpitud erialaga seotus praegusel töökohal %-des 28
Joonis 5. Erialal töötavate ja mittetöötavate vilistlaste rahulolu osakaal pallides 29
Joonis 6. Politsei eriala vilistlaste rahulolu osakaal pallides 30
Joonis 7. Piirivalveteenistuse kutseala vilistlaste rahulolu osakaal pallides 30
Joonis 8. Politsei ja piirivalve vilistlaste rahulolu osakaal pallides 32

LISA 1. ANKEETKÜSIMUSTIK

Lugupeetud akadeemia vilistlane !

Sisekaitseakadeemias on tavaks saanud uurida vilistlaste edasist käekäiku, hinnangut omandatud haridusele ja koguda lisainformatsiooni. Sel eesmärgil viib Sisekaitseakadeemia läbi vilistlaste rahulolu uuringu ja soovib saada Teilt tagasisidet õpingute kohta akadeemias ja Teie senise töökäigu kohta. Ankeedi täitmine on anonüümne ning võtab aega ligikaudu 15 minutit. Vastamisega aitate kaasa kokkuvõtte tegemisel, mida Teie kool vajab õppetöö efektiivsemaks muutmisel ja edasisel arengul.

Sugu:
Lõpetamise aasta:
Lõpetatud eriala:
Õppevorm:
Asutus, kus hetkel töötate:
Ametikoht:

I osa: Vilistlaste töökäigu uuring

1. Kuidas leidsite oma esimese töökoha pärast eriala omandamist?
    - kutsuti/soovitati ametikohale;
    - võitsin avaliku konkursi;
    - jäin tööle pärast praktikat;
    - jätkasin töötamist senisel ametikohal;
    - muu.
2. Teie praegune töö on õpitud erialaga:
    - otseselt seotud;
    - osaliselt seotud;

- ei ole seotud.

3. Kui Te ei tööta õpitud erialal, siis mis on selle peamiseks põhjuseks?
    - ei ole leidnud erialast tööd;
    - elukohas ei ole leidnud erialast tööd;
    - praegune töö on huvitavam;
    - palk ja muud töötingimused on praegusel töökohal paremad;
    - töötasin praegusel töökohal juba kooli ajal;
    - muu.
4. Kas Te töötate:
    - avaliku sektori asutuses;
    - sisejulgeoleku asutuses;
    - eraettevõttes;
    - olen iseenda tööandja;
    - muu.
5. Mitu korda olete pärast lõpetamist ameikohta vahetanud:
    - ei olegi;
    - 1 kord;
    - 2-3 korda;
    - enam kui 3 korda.
6. Kas olete asutuse/ametkonna sisest karjääri teinud? Kui jah, siis märkige millistel ametikohtadel ja –asutustes olete töötanud!

……..

7. Kas olete töötanud mõnes teises sisekaitselises ametkonnas?
    - jah, päästeteenistuses;
    - jah, politseis;
    - jah, piirivalveteenistuses;
    - jah, muu;
    - ei ole.

II osa: Hinnang omandatud haridusele

Andke hinnang SKAs omandatud haridusele üldiselt 5-palli skaalal, hinnates RAHULOLU aspekti. Hindamisel märkige sobiv number skaalal 5 = väga rahul, 4= rahul, 3= pigem rahul, 2= pigem ei ole rahul, 1= üldse ei ole rahul. Juhul, kui ei oska hinnata, valige variant 0= Ei tea. Vajadusel kasutage kommentaarilahtreid oma hinnangu täpsustamiseks. Andke hinnang iga

kriteeriumi OLULISUSELE Teie jaoks, kus 5 = väga oluline, 4= oluline, 3= pigem oluline, 2= pigem ei ole oluline, 1= üldse ei ole oluline. Juhul, kui Te ei oska hinnata, valige variant 0- Ei tea. Vajadusel kasutage kommentaarilahtreid oma hinnangu täpsustamiseks.

	RAHULOLU					OLULISUS				
	Väga rahul	Rahul	Pigem rahul	Pigem ei ole rahul	Üldse ei ole rahul	Väga oluline	Oluline	Pigem oluline	Pigem ei ole oluline	Üldse ei ole oluline
8. Erialaste teoreetiliste teadmiste saamine	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
9. Praktiliste oskuste saamine erialaseks tööks	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
10. Oskus rakendada teoreetilisi teadmisi praktikas	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
11. Erialase võõrkeeleoskuse saamine	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
12. Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendite kasutamise oskuse saamine	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
13. Sisekaitseakadeemia põhiväärtuste ja riigiametnikuks olemise väärtustamine	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
14. Sisejulgeoleku valdkonna ja erinevate sisekaitseliste ametkondade koostöö kohta teadmiste saamine	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
15. Üldiste akadeemiliste teadmiste ja oskuste saamine	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
16. Üldine ettevalmistus tööjõuturul toimetulekuks	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1

III osa: Lisainformatsioon

17. Kas Te tegite Sisekaitseakadeemiasse õppima tulles õige valiku:
    - jah, kindlasti;
    - pole päris kindel;
    - ei, see polnud õige valik.
18. Kas jätkate hetkel oma õpinguid tasemeõppes?
    - jah, õping hetkel kutseõppes
    - jah, õpin hetkel bakalaureuseõppes;
    - jah, õpin hetkel rakenduskõrgharidusõppes;
    - jah, õpin hetkel magistriõppes;
    - jah, õpin hetkel doktoriõppe;
    - ei jätka.
19. Kui jätkate hetkel oma õpinguid, siis millisel erialal ja koolis õpite? Palun põhjendage!

…….

20. Kas olete jätkanud oma õpinguid tasemeõppes?
    - jah, olen lõpetanud bakalaureuse õppe;
    - jah, olen lõpetanud rakenduskõrgharidusõppe;
    - jah, olen lõpetanud magistriõppe;
    - jah, olen lõpetanud doktoriõppe;
    - ei ole.
21. Kui olete jätkanud oma õpinguid, siis millisel erialal õppisite ja miks?

…….

22. Kas tahate jätkata õpinguid magistriõppes?
    - tahaksin jätkata sisejulgeoleku valdkonnas;
    - tahaksin jätkata muus valdkonnas;
    - ei taha.
23. Kas olete vajanud erialast täiendõpet?
    - jah, olen osalenud Sisekaitseakadeemia korraldatud täiendkoolitustel;
    - jah, olen osalenud mujal korraldatud koolitustel;
    - jah, kuid pole leidnud sobivat koolitust;
    - ei ole vajanud;
24. Millised ettepanekuid teete erialase täiendkoolituse läbiviimiseks SKAle?

….

25. Kas SKAl on vilistlastele sobivaid täiendkoolitusi?

- on piisavalt
- pigem jah
- pigem ei
- ei ole

26. Kuidas hindate SKA vilistlaste suunatud tegevusi?

- väga hea;
- pigem hea;
- Pigem halb;
- Halb

27. Millised on Teie ettepanekud SKA vilistlastele suunatud tegevuste osas?

……

Täname!

LISA 2. INTERVJUU PLAAN

Mõõtmaks Sisekaitseakadeemias pakutava hariduse vastavust vilistlaste tegelike vajadustega, viin oma lõputöö raames läbi intervjuu SKA vilistlaste seas, kes ei tööta õpitud erialal. Lõputöö eesmärk on välja selgitada kuidas 2008-2009 aastal politsei ja piirivalveteenistuse rakenduskõrgharidusõppe vilistlaste rahulolu SKA-st omandatud haridusega mõjutab nende edasist erialal töötamist. Teie oskate omandatud teadmiste ja oskuste kasulikkust ning kasutatavust hinnata kõige täpsemalt. Teie osalus aitab kaasa akadeemia jätkuvale arengule ning hariduse kvaliteedi parendamisele. Intervjuu tulemused kajastan oma lõputöös ning seda on võimalik Teil endal lugeda alates juuni kuust Sisekaitseakadeemia raamatukogus.

Struktureeritud intervjuu

Vilistlase andmed

Mis aastal Te lõpetasite SKA-s kõrgharidusõppe?

Mis erialal Te lõpetasite?

Teie praegune töökoht?

Erialase töö staaž (politseis või piirivalves)?

Hinnang SKA-st omandatud haridusele ja õppekavale

Milline tähendus on Teie jaoks mõistel „kõrghariduse kvaliteet“?

Milline on Teie hinnang SKA-s omandatud haridusele?

Kas SKA-st omandatud teadmised olid piisavad, et töötada erialasel tööl?

Kuidas hindaksite SKA õppekava, mille läbisite? Kui rahul Te olete läbitud õpingutega?

Mis on see kõige olulisem, mida õppisite SKA õpingute jooksul?

Mis Teile SKA läbitud õppekava juures meeldis ja mis ei meeldinud?

Kui Teil oleks olnud võimalus muuta oma õppekava, siis mida oleksite teinud teisiti? Mida oleksite jätnud endistviisi?

Millise õppeaine omandamine oli kõige keerulisem? Mida õpingute käigus üritati õpetada, aga omandasite halvasti või üldse mitte?

Millise õppeaine omandamine oli kõige lihtsam ja kergem?

Kas tahate midagi ise lisada esimese osa kohta?

Mittetöötamise põhjused

Kas vahetult pärast SKA lõpetamist asusite tööle õpitud erialaga seotud töökohale? (Kui ei, siis miks ja millal?) Kas oli probleeme töökoha leidmisega?

Kas Te saite soovitud erialasele ametikohale või mitte?

Kuidas Te leidsite erilase töö? Kas oli kerge erialane töö leida?

Millal loobusite või pidite loobuma õpitud erialaga seotud tööst?

Mis põhjusel Te ei tööta enam SKA-s omandatud erialasel töökohal?

Kuidas olete rahul SKA-st omandatud haridusega pärast lahkumist erialaselt töölt?

Millega Te praegu igapäevaselt tegelete? Milles Teie töö seisneb?

Kui mitmes erinevas valdkonnas olete töötanud pärast SKA lõpetamist?

Kas olete omandanud ka täiendava erialase hariduse (kutseharidus? Bakalaureusekraad? Magister?)?

Mis on Teie arvates peamine põhjus, et SKA vilistlased ei tööta õpitud erialal?

Kas tahate lisada midagi teise osa kohta?

Praegusel tööl õpitu rakendamine

Mil määral saate praegusel ametikohal/tööl kasutada SKA-st omandatud teadmisi? Tooge näiteid konkreetsetest teadmistest, oskustest, mida kasutate? Kuidas rakendate omandatud teadmisi?

Millist SKA-st õpitud oskust Te oma praeguses töös enim kasutate?

Mida on Teile SKA-st õpitu kasuks tulnud teistes elurollides – kodanikuna, abikaasana, sõbrana jne?

Kui Teie poole pöörduks täna hea tuttav, kes kaalub politsei- ja piirivalve erialale õppima minekut ning on mures selle pärast, kas tal pärast lõpetamist tööd õnnestub leida, siis mida vastate?

Kas tahate lisada midagi kolmanda osa kohta?

LISA 3. RAHULOLU KESKMISED NÄITAJAD

	Rahulolu POL	**Rahulolu PV**	Olulisus POL	Olulisus PV
Erialaste teoreetiliste teadmiste saamine	4,1 (31 vastanut)	3,6 (11 vastanut)	4,5 (31 vastanut)	3,6 (10 vastanut)
Praktiliste oskuste saamine erialaseks tööks	3,5 (31 vastanut)	3,1 (11 vastanut)	4,1 (31 vastanut)	3,3 (10 vastanut)
Oskus rakendada teoreetilisi teadmisi praktikas	3,9 (31 vastanut)	3,5 (11 vastanut)	4,3 (30 vastanut)	3,6 (10 vastanut)
Erialase võõrkeeleoskuse saamine	3,3 (31 vastanut)	2,6 (11 vastanut)	4,0 (30 vastanut)	3,2 (10 vastanut)
Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendite kasutamise oskuse saamine	3,5 (31 vastanut)	3 (11 vastanut)	3,9 (29 vastanut)	3,3 (10 vastanut)
Sisekaitseakadeemia põhiväärtuste ja riigiametnikuks olemise väärtustamine	4,0 (31 vastanut)	3,3 (11 vastanut)	4,2 (30 vastanut)	3,5 (10 vastanut)
Sisejulgeoleku valdkonna ja erinevate sisekaitseliste ametkondade koostöö kohta teadmiste saamine	3,7 (31 vastanut)	3,6 (11 vastanut)	4,0 (30 vastanut)	3,6 (10 vastanut)
Üldiste akadeemiliste teadmiste ja oskuste saamine	3,8 (31 vastanut)	3,8 (10 Vastanut)	4,1 (30 vastanut)	4,4 (10 vastanut)
Üldine ettevalmistus tööjõuturul toimetulekuks	3,5 (31 vastanut)	2,8 (10 vastanut)	3,9 (30 vastanut)	3,3 (10 vastanut)
Keskmine kokku:	**3,7 palli**	**3,3 palli**	**4,1 palli**	**3,5 palli**
	Rahulolu kokku	**3,5**	**Olulisus kokku**	**3,8**